

צהיינש איילהו Tsehaynesh Alyihu

00:00:00:24 00:00:09:23

שמי צהיינש איילהו, אבל השם
שההורים נתנו לי הוא מנהלו איילהו.

00:00:10:01 00:00:16:06

מנהלו איילהו, כלומר, אין כמוך,
אין שני לך. קראו לי כך כי אני הבכורה.

00:00:16:08 00:00:25:23

אין שני לך, זה הפירוש של "מנהלו".
דודה שלי קראה לי צהיינש,

00:00:26:01 00:00:30:10

אני לא ידעתי עד גיל מסוים
שזה שם שהיא נתנה לי.

00:00:30:13 00:00:39:07

היא התחתנה והלכה למשפחת הבעל,
ולא הכרתי אותה עד שגדלתי.

00:00:39:11 00:00:53:05

היא קראה לי צהיינש
כי הייתי מאוד בהירה כשהייתי תינוקת.

00:00:53:10 00:01:03:23

בעלה של דודה שלי שהוא גם קרוב
משפחה מצד אבי, קרא לי איג'יינסו.

00:01:04:00 00:01:11:20

קוראים לו ניסוגה אליבון.
אני זוכרת שקרא לי בשם הזה.

00:01:11:22 00:01:20:24

הם התגרשו והוא הלך לגונדר,
בהמשך הוא שכח מהשם הזה.

00:01:21:04 00:01:26:01

אני נולדתי במחוז וולו,

הוא הלך למחוז גונדר ונעלם.

00:01:26:04 00:01:28:20

מה פירוש השם "איג'יינסו"?

00:01:32:12 00:01:40:06

פירוש השם, איג'יינסו, שיקודו,
שישתחוו בפנייך לשם מתן כבוד.

00:01:40:08 00:01:47:20

איג'יינסו, שיסגדו בפנייך
כשישאלו לשלומך. זה הפירוש.

00:01:48:01 00:01:53:13

לבסוף התרחקנו זה מזו,
ובעקבות זה השם נעלם.

00:01:53:15 00:02:01:01

אבל השם "צהיינש" החזיק מעמד.
כמו שאמרתי אני נולדתי במחוז וולו,

00:02:01:05 00:02:07:06

ההורים קראו לי מנהלו,
דודה שלי קראה "צהיינש",

00:02:07:09 00:02:08:21

נפרדה מאיתנו בהמשך גם היא.

00:02:08:24 00:02:11:13

מה שמות ההורים שלך?

00:02:11:19 00:02:19:07

לאבא שלי קוראים איילאו מהרטו ביטאו,
הוא נולד ב"טירזה מריאם",

00:02:19:10 00:02:27:16

לאימא שלי קוראים אבבו מאמויה צגאיה,
לאימא שלה קוראים גביאנש סמעון.

00:02:28:09 00:02:32:08

את זוכרת איפה נולדת?

00:02:32:10 00:02:40:08
אני נולדתי וגדלתי במקום שבו
אבי גדל, טירזה מריאם.

00:02:42:14 00:02:48:23
למקום הספציפי שבו נולדתי
קוראים "איינה בונה".

00:02:49:08 00:02:57:18
ההורים שלי התגרשו
כשאימי הייתי בהיריון איתי.

00:02:59:01 00:03:06:06
אימי גידלה אותי לבד עד גיל שלוש.
בגיל שלוש אימי מסרה אותי לסבתא שלי.

00:03:06:10 00:03:10:04
למה?
- כי לא יכלה לגדל אותי.

00:03:10:16 00:03:18:16
אחרי זה סבתא שלי גידלה אותי.
- איזו סבתא? אימא שלה?

00:03:18:18 00:03:22:21
כן, סבתא שלי מצד אימא שלי,
גביאנש סמעון.

00:03:23:02 00:03:25:13
את זוכרת את זה?
- לא, לא זוכרת.

00:03:25:15 00:03:36:15
שמעתי שמדברים על זה. שמעתי אותם
אומרים שאבא שלי לקח אותי מאחורי הגב.

00:03:36:21 00:03:38:24
מה זאת אומרת מאחורי הגב שלה?

00:03:39:01 00:03:44:17

כלומר, כשהוא בא אליה ודיברו ביניהם
ואימא אמרה לו שהיא לא תוכל לגדל אותי,

00:03:44:20 00:03:50:14

לכן לקח אותי למרות שאני עוד תינוקת.
בסוף סבתא שלי קיבלה ממנו וגידלה אותי.

00:03:50:19 00:03:55:18

בסוף גם היא חזרה אלינו
והתחלנו לגור ביחד.

00:03:55:22 00:03:59:14

איפה היא הייתה?
- הלכה לגור בעיר.

00:03:59:16 00:04:04:12

אני אפילו לא ידעתי לאן היא הלכה.

00:04:04:14 00:04:13:03

סבתא גידלה אותי,
אגב היא קראה לי סינט-איהו.

00:04:13:06 00:04:15:08

מה פירוש "סינט-איהו"?

00:04:15:11 00:04:21:17

הפירוש הוא, עברתי הרבה,
התמודדתי עם הרבה דברים.

00:04:21:22 00:04:39:18

כשהייתי בת שמונה, אבא שלי בא ולקח
אותי למקום שבו נולדתי, טירזה-מריאם.

00:04:39:20 00:04:42:23

את זוכרת שלקח אותך?
- כן. אני זוכרת שלקח אותי.

00:04:43:01 00:04:44:21

מה את זוכרת?

00:04:44:24 00:04:53:20
נחלים גדולים שחצינו בדרך, הייתה זו
תקופת "גומדאו" והיה הרבה בשר.

00:04:53:24 00:05:02:15
הרבה בשר מיובש!
- מה זה "גומדאו"?

00:05:02:16 00:05:09:06
מגפה שהרגה בקר רב, אנשים לקחו חלק
מהבשר, בעיקר הירך של הבקר.

00:05:09:10 00:05:13:09
בארץ עושים בדיקות אם הבשר אכיל,
אבל שם בכפרים לא,

00:05:13:14 00:05:18:23
לכן זרקו את החלק הפנימי של הבקר
ולקחו מהירך בעיקר, כנראה פחות מזוהם.

00:05:19:03 00:05:23:09
את הבשר חותכים לרצועות דקות ותולים
באוויר על חוטים ומייבשים.

00:05:23:11 00:05:26:08
כלומר את הבשר הלא מזוהם?
- בדיוק, מה שלא נחשב מזוהם,

00:05:26:09 00:05:28:05
לפי ההערכות שלנו, מהניסיון שלנו.

00:05:28:07 00:05:34:08
אחרי שמייבשים את הבשר מורידים
ושמים אותו ב"גוטה", סל גדול.

00:05:34:12 00:05:36:06
זה מה שאת זוכרת!
- אני זוכרת את זה.

00:05:36:08 00:05:42:00
אני זוכרת שהייתי מוציאה מה-"גוטה",
הייתי שמה על האש ואכלת.

00:05:44:19 00:05:55:17
מפני שאכלתי הרבה על האש,
ולא היה כך קודם, אהבתי את אבא.

00:05:55:19 00:06:00:13
כשהוא בא ולקח אותך,
אמר לך לאן לוקח אותך?

00:06:00:15 00:06:06:02
לא, אני לא ידעתי לאן לוקח אותי, פשוט
לקח אותי והפגיש אותי עם האימא החורגת.

00:06:06:05 00:06:10:16
האימא החורגת, ז"ל, הייתה אישה טובה,
היה לי טוב איתה.

00:06:10:18 00:06:18:00
עד ששמחתי לחיות איתם, פתאום לקח
אותי לדודה שלי ושם אותי שם.

00:06:18:04 00:06:30:08
שם הפכתי להיות רועת צאן.
כשהתבגרתי, אבא לקח אותי לגונדר מוולו.

00:06:30:23 00:06:35:22
למה לקח אותך לדודה שלך, את זוכרת?
- כי לא היה מי שיגדל אותי.

00:06:35:24 00:06:43:20
אנשים סיפרו לו כי האימא החורגת
מרעיבה אותי, לכן לקח אותי לשם.

00:06:43:24 00:06:50:06
אבל היא לא הרעיבה אותי,
היה לי טוב איתה, זיכרונה לברכה.

00:06:50:09 00:06:54:17
הוא כעס כשסיפרו לו ולקח אותי
מרחק של שלושה ימי הליכה.

00:06:54:20 00:06:57:12
מה את זוכרת מהמסע הזה?

00:06:57:14 00:07:05:22
בדרך ישנו בבית של וובה דג'ן,
דודו של בעלי, אז לא ידעתי,

00:07:05:24 00:07:11:04
הייתי ילדה זריזה, כל הזמן שרתי
ורקדתי בבית שלו,

00:07:11:07 00:07:14:22
כל המבוגרים התקבצו סביבי
כדי לשמוע אותי שרה,

00:07:15:01 00:07:25:00
אמרו לי להמשיך לשיר והמשכתי.
את זה אני זוכרת מהדרך.

00:07:25:05 00:07:34:09
אחר כך, לא זוכרת איך זה נקרא
בעברית אבל באמהרית זה "שיפטה",

00:07:34:13 00:07:42:10
שודד. ראינו מתחת לעץ, לבושים בשחור.
בוולו לובשים בגדים שחורים.

00:07:42:14 00:07:47:21
היו בערך 15 אנשים. הם ישנו.

00:07:48:08 00:07:53:21
אבא אמר לי, ביתי, אלה שודדים,
נעבור אותם מבלי להשמיע ציוץ.

00:07:53:23 00:08:00:16

היינו בדרך לדודה שלי.
למקום קוראים "מרי", אזור מאוד נמוך.

00:08:00:19 00:08:05:24
עברנו את השודדים מבלי להשמיע קול,
עברנו את המקום הנמוך,

00:08:06:02 00:08:16:09
ועלינו למקום גבוה בדרך, ואז אבא
התחיל לעשות "שללה" מין שיר פטריוטי.

00:08:16:13 00:08:20:12
השודדים ששמעו אותנו, התעצבנו שפספסו
את ההזדמנות, וירו כדורים באוויר.

00:08:20:17 00:08:23:07
למה הוא עשה את זה
אחרי שעברתם אותם בשקט?

00:08:24:01 00:08:28:05
כי רצה להראות להם שהוא גבר
ולעצבן אותם.

00:08:28:08 00:08:30:24
לפחות כך אני חושבת.

00:08:31:02 00:08:34:15
הוא אמר, חבורה של בטלנים שכמותכם!
והתחיל לעשות "שיללה".

00:08:34:18 00:08:38:14
כששמעו אותנו, ירו כדורים.
כי התעצבנו שברח להם.

00:08:39:10 00:08:49:06
אבא סיפר לי על מקרה נוסף
שקרה לו בעבר באותו מקום,

00:08:49:08 00:09:08:07
כשהיה בדרך לטירזה עם אישתו ו-"מאצ'ה"

(פרה שניתנת כמתנה) שקיבלה מהוריה,

00:09:08:10 00:09:18:19

תפסו אותם שבעה שודדים,
אבא הפיל את כולם,

00:09:18:24 00:09:28:19

אישתו של וובה דג'נה צרחה שהורגים את
בעלה, כל האזור בא לחלץ אותו,

00:09:28:21 00:09:33:16

כשהגיעו כל האנשים, גילו שאבא נפל
לתהום יחד עם המנהיג של השודדים.

00:09:33:20 00:09:38:04

שאלו אותה איך קוראים לבעלך?
ענתה, איילאו מהרטו.

00:09:38:06 00:09:45:24

הם התחיל לקרוא בשמו מקצה התהום
מרום סקרנות והוציאו אותו מהתהום.

00:09:46:02 00:09:49:15

השודד התבייש
וברח לפני שאנשים יראו אותו,

00:09:49:19 00:09:56:13

אנשים היו סקרנים לראות את אבא
שהתעמת עם השודד הידוע לשמצה.

00:09:56:15 00:10:03:08

כל האזור התקבץ בביתו של וובה דג'נה
ואנשים התגודדו לראות את אבא.

00:10:03:15 00:10:12:10

אבא היה בחור נאה, בעל עור בהיר.
המשפחה של בעלי סיפרו לי את הסיפור.

00:10:12:16 00:10:19:21

את זוכרת כשזה קרה?

- לא, זה היה הרבה לפני.

00:10:20:03 00:10:33:02

דילגתי בסיפור, כשאימא שלי הייתה בהיריון ממני, אבא התגרש והתחתן שנית.

00:10:33:04 00:10:37:18

זה קרה כשהיה עם הכלה השנייה.
זה קרה באותו מקום שראינו שודדים.

00:10:37:19 00:10:41:02

פשוט נזכרתי בזה עכשיו,
כשאמרתי לך שהוא עשה "שיללה",

00:10:41:05 00:10:48:03

כי זה קרה באותו מקום בדיוק. גם משפחת וובה דג'נה היו מסתלבטים עליי

00:10:48:06 00:10:52:02

ואומרים לי: "הסוס הזה שבר את כל השודדים."

00:10:52:05 00:10:55:15

פשוט נזכרתי בזה עכשיו.
- הבנתי עכשיו.

00:10:55:17 00:11:01:00

זה סיפור שאני לא מספרת.
- בדרך לדודתך, הלכתם במשך 3 ימים...

00:11:01:02 00:11:06:10

הלכנו שלושה ימים,
הגענו לביתה של דודה שלי,

00:11:06:12 00:11:11:00

מה את זוכרת מאותו הרגע שהגעתם?
- עצב, הייתי עצובה.

00:11:11:11 00:11:17:07

כי לא הכרתי אותה וגם לא היו לה

ילדים קטנים. אני אוהבת לשחק.

00:11:17:10 00:11:20:17
נבהלתי מהשינוי, ולכן הייתי עצובה.
אבל נשארתי שם.

00:11:20:20 00:11:23:19
האם סיפרת על ההרגשה לאבא שלך?
- לא סיפרתי לו.

00:11:23:22 00:11:27:17
כמה זמן גרת אצלו?
- לא יודעת כמה זמן הייתי אצלו.

00:11:27:21 00:11:34:03
לא זוכרת אבל לא גרתי אצלו
הרבה זמן, אולי שנה ומשהו.

00:11:34:06 00:11:43:23
אחרי זה אבא עבר לגונדר. אחרי שעברו
לגונדר, אימי החורגת נפטרה.

00:11:44:00 00:11:49:19
בכיתי כששמעתי על מותה.
כשמרתי על פרות ביער, בכיתי!

00:11:49:21 00:11:52:04
אהבתי אותה מאוד.

00:11:52:07 00:11:56:21
עברתי לדודה שלי רק כי אנשים
שיקרו שהיא מרעיבה אותי.

00:11:56:24 00:12:01:21
מי מספר סיפורי שקר
אם היא טובה אלייך?

00:12:01:24 00:12:05:11
השכנים. אני לא יודעת מי בדיוק.

00:12:05:13 00:12:09:04

הוא אמר לי שלוקח אותי
כי אני מורעבת כאן.

00:12:09:06 00:12:12:05

אמרתי לו שלא הייתי רעבה אף פעם
ושהוא סתם לוקח אותי,

00:12:12:08 00:12:18:23

הייתי עצובה כל הדרך. כשהייתי
אצל אבא, היו הרבה ילדים לשחק איתם,

00:12:18:24 00:12:23:17

אבל אצל דודה שלי לא היה עם מי לשחק,
לכן הייתי עצובה.

00:12:23:18 00:12:27:16

התחלתי לגור אצל דודה.
- כמה זמן גרת שם?

00:12:27:18 00:12:34:01

כ-10 שנים. חזרתי לגונדר
כשכבר הייתי גדולה.

00:12:34:05 00:12:42:11

אבא בא ולקח אותי בחזרה לגונדר,
אצל דודה הייתי רועת צאן.

00:12:42:15 00:12:47:14

לפני שנמשיך בסיפור, רעיית צאן
בדרך כלל זה תפקיד של בנים, לא?

00:12:47:15 00:12:56:24

נכון, זה תפקיד של בנים, באתיופיה
אם המשפחה מונה מעט נפשות בלבד,

00:12:57:03 00:13:03:02

גם נשים עושות עבודות של בנים,
הן עובדות באיסוף היבול, בניכוש עשבים.

00:13:03:05 00:13:06:02
במקרה הזה, נשים יכולות לעשות כל עבודה.

00:13:06:03 00:13:12:22
איך זה להיות רועה צאן, האם היו
דברים שאהבת או שנאת בעבודה הזו?

00:13:12:24 00:13:20:04
אהבתי "שיללה". אהבתי לשיר שירים,
אהבתי אנשים,

00:13:20:07 00:13:24:08
לקחתי את הפרות
לאן שהיו ילדים.

00:13:24:12 00:13:27:07
אהבתי לשחק משחקים.
- אלו סוגי משחק אהבת לשחק?

00:13:27:09 00:13:30:11
מה המשחק שהכי אהבת לשחק?

00:13:31:04 00:13:38:06
איך אני אספר לך!
אהבתי לשחק "גבטה", "אשו-ללה",

00:13:38:12 00:13:42:17
איך משחקים "גבטה"?
מה זה המשחק הזה?

00:13:42:21 00:13:49:05
חופרים שתי שורות של
בורות קטנים, בכל צד 6 בורים,

00:13:49:09 00:13:56:23
בכל בור שמים ארבעה חצצים.

00:13:57:02 00:14:00:05
מה את שמה בכל צד?
- חצצים, אבנים קטנות.

00:14:00:13 00:14:07:12

אחרי שחפרת ברצפה
6 בורות בכל שורה,

00:14:07:14 00:14:11:14

שמים בכל בור ארבעה חצצים קטנים.

00:14:11:16 00:14:14:24

אחרי זה לוקחים חצצים מבור שמתאים
למהלך אסטרטגי נבחר,

00:14:15:02 00:14:27:03

שמים חצץ אחד ברצף
בכל בור עם כיוון השעון.

00:14:27:05 00:14:28:24

תרימי למעלה את היד
כדי שאוכל לראות.

00:14:29:02 00:14:37:12

בור שרוקן מהחצצים ואחר כך מתחילים
לשים עליו מחדש נקרא "לבנות בית".

00:14:37:14 00:14:44:09

השחקנית השנייה שמה חצצים,
מתקדמת ובונה בית כאן.

00:14:44:11 00:15:03:22

אם מגיעים לבור ריק כשביד חצץ אחד
בלבד, התור נגמר והשחקן הבא ממשיך.

00:15:04:03 00:15:07:17

אדגיש כי כל אחד מהשחקנים
לוקח שורה שלמה, 6 בורות.

00:15:07:19 00:15:19:10

למשל, הצד הזה שלך כי זה נמצא
בצד שקרוב אלייך, והצד זה שלי.

00:15:19:12 00:15:26:01

אני לוקחת חצצים מכאן,
ושמה אחד אחד בכל בור ומתקדמת.

00:15:26:05 00:15:39:08

המטרה היא לעשות רבעיה באחד הבורות
וגם לאסוף כמה שיותר חצצים בבור אחר.

00:15:39:12 00:15:42:03

כך גם השחקן השני.

00:15:42:08 00:15:49:01

אני עושה את איסוף החצצים
על בור שלה שהשתלטתי עליו.

00:15:49:06 00:15:59:07

היא תיקח חצצים מפה, ארבעה חצצים,
מגיעה לכאן ומשתלטת על הבור שלי.

00:15:59:17 00:16:06:10

אם אני לוקחת מכאן, ממשיכה
ומצליחה לקחת גם מכאן,

00:16:06:13 00:16:11:10

ומגיעה לכאן אז אני לוקחת ממנה
את כל החצצים באותו בור, זו הצלחה.

00:16:11:13 00:16:17:01

כעת היא תמשיך בתור שלה, אם היא
תצליח להגיע לבית שלי אז תיקח ממני גם.

00:16:17:05 00:16:21:17

ממשיכות לשחק עד שאחת מאיתנו תיקח
את הרוב המוחלט של החצצים.

00:16:21:19 00:16:23:20

זה היה המשחק שהיינו משחקות.

00:16:23:23 00:16:31:06

הייתי גם קושרת רצועת עור על שני

עצים ויושבת על הרצועה ומתנדנדת.

00:16:31:09 00:16:34:09

מה זה "אישאן"?

- להתנדנד.

00:16:35:21 00:16:42:06

הייתי מסדרת את הרצועה

כנדנדה ומתנדנדת.

00:16:42:08 00:16:45:10

מי בונה את הרצועה

וממה היא עשויה?

00:16:45:14 00:17:01:10

היא עשויה מעור של בקר. משתמשים

בזה לנשיאת דלי מים, כמו חוט.

00:17:01:14 00:17:09:06

גם קושרים עם זה ערמות

של קרשי עץ לבעירה.

00:17:09:09 00:17:28:15

מחברים ברצועות כלי חרישה, קושרים

בו כלי חרישה על צוואר השוורים.

00:17:28:19 00:17:31:13

רצועה היא כלי רב שימושי.

00:17:31:19 00:17:37:01

אז גרת אצל דודה שלך כ-10

שנים ועבדת כרועת צאן?

00:17:37:03 00:17:38:16

נכון.

- ואחר כך?

00:17:38:20 00:17:47:14

אחרי זה אבא לקח אותי לגונדר.

בגונדר הצטרפתי לאימא חורגת מאוד נחמדה.

00:17:47:16 00:17:56:21
הלכנו אליה שלוש ילדות,
בנות חורגות. אני ושתי אחיותיי.

00:17:57:01 00:18:08:14
כי לאבא היו עוד שתי ילדות מהאישה
שנפטרה, זייטה איילאו, ווייזר איילאו ז"ל.

00:18:08:16 00:18:14:12
כך שלושתנו הגענו לגונדר עם אבא.
מגונדר המשכנו ל"בלסה".

00:18:14:14 00:18:17:16
את זוכרת כשהלכת לשם?
האם רצית ללכת לשם?

00:18:17:19 00:18:21:22
כן, אני רציתי ללכת לשם
וגם אבא שלי רצה לקחת אותי.

00:18:21:24 00:18:27:24
האימא החורגת ביקשה ממנו לקחת אותי
אליה כי רצתה שנעזר בעבודות.

00:18:28:04 00:18:38:10
הגעתי לשם והתחלתי לעבוד. מה שעשיתי
קודם, לשמור על פרות זו כלום של עבודה.

00:18:38:15 00:18:55:01
אבל במקום החדש, העבודה היא בתוך
הבית, עבדתי בקדרות, בטחינת גרעינים.

00:18:57:16 00:19:02:04
ספרי לי מה את זוכרת
מההגעה שלך לגונדר?

00:19:02:08 00:19:11:03
כשהגעתי ל"בלסה" (אזור גונדר), מאוד
שמחתי, כי היו שם כל בני הדודים שלי.

00:19:11:05 00:19:17:06

אבל עם הזמן אמרו לי לטחון
גרעיני "טף" ועשיתי זאת.

00:19:17:16 00:19:24:05

גם אצל דודה שלי, בלילות,
הייתי טוחנת גרעינים.

00:19:24:14 00:19:34:01

התחלתי לעבוד קשה, להביא מים מהבאר,
לאסוף קרשי עצי בעירה וכלי.

00:19:34:03 00:19:39:01

המשכתי לעבוד כך ולגור
עם האימא החורגת ועם אבא.

00:19:39:05 00:19:45:19

הם אהבו אותי מאוד כי עשיתי כל
מה שביקשו ממני, אפילו השכנים,

00:19:45:21 00:19:48:19

כל עוד זו משימה
שיכולתי לעשות.

00:19:48:22 00:19:52:09

למדת אצלם עבודות בית, נכון?
- כן.

00:19:52:13 00:19:59:10

מה את זוכרת? איך למדת להיות קדירת
לצד כל העבודות השונות שעשית?

00:19:59:15 00:20:08:11

בלילות טחנתי את כל הגרעינים וביום
הבאתי מים מהבאר, עצי בעירה,

00:20:08:16 00:20:20:07

שרפתי וטחנתי אבנים פריכים להכנת
כלי חרס, ערבבתי עם מים ולשתי אותו,

00:20:20:10 00:20:26:02
זו הרבה עבודה, זה לא קל בכלל.

00:20:26:06 00:20:33:17
אחרי שלשים את הבוץ, מכים בו כדי
לחזק את החומר, כדי לייצר כלים חזקים.

00:20:33:21 00:20:37:04
בזה סיימתי את חלקי בעבודה
ואין לי עוד מה לעשות,

00:20:37:07 00:20:42:07
לכן לקחתי ביד בוץ,
בניתי צורות כאלה.

00:20:42:09 00:20:46:03
אני אוהבת לעשות את זה,
גם למחרת אני עושה בדיוק כך.

00:20:46:05 00:20:47:09
כך למדתי את המקצוע.

00:20:47:12 00:20:50:20
האימא החורגת הייתה
בונה כלי חרס ומוכרת?

00:20:50:23 00:20:54:03
כן!
-לפי דברייך, יש הרבה עבודה בבית.

00:20:54:05 00:20:58:13
את מי אתם צריכים לפרנס בבית?
הרי אתם עושים הרבה עבודות?

00:20:58:22 00:21:11:04
אין בזה רווח גדול, אנחנו משקיעות
כל כך הרבה אבל מוכרות בזול.

00:21:11:07 00:21:15:23

לא מרוויחים מספיק.
אי אפשר להתפרנס מזה

00:21:16:00 00:21:20:09
למעשה גידלנו את הילדים שלנו
מעיסוק בבזבז האלה.

00:21:20:12 00:21:25:24
אבל זה דורש המון אנרגיה ומאמץ.

00:21:26:02 00:21:32:24
לא כמו בארץ, שעושים
קצת מאמץ ויש כסף.

00:21:33:04 00:21:39:04
אבל שם יש אהבה, כולם עוסקים
בעבודות קשות ולא מתראים.

00:21:39:06 00:21:43:24
כשנפגשים אחרי הרבה זמן שלא ראו
זה את זה מתחבקים, הייתה אחדות,

00:21:44:02 00:21:49:11
צוחקים אחד עם השני. אבל כאן
בארץ אחים מתרחקים אחד מהשני,

00:21:49:13 00:21:52:02
כי יש שפע ועושר,
לא חסר דבר, יש הכול.

00:21:52:04 00:22:00:10
נחכה עם זה, נחזור אחר כך. אני רוצה
לדעת מאיפה אתן מביאות את הבזבז.

00:22:00:13 00:22:11:09
את הבזבז מביאים מבחוץ, מהשטח. יש סוג
מסוים של אדמה, גבעה קטנה שצומחת.

00:22:11:12 00:22:16:14
נראה לי שהנמלים מעמיסות עליה

עפר והיא גדלה כלפי מעלה.

00:22:16:17 00:22:21:07

אנחנו לוקחים משם עפר
ושורפות אותו באש.

00:22:21:11 00:22:23:13

איך אתן שורפות אותו?

00:22:23:15 00:22:46:05

שמים את הבוץ על קרשי עץ ומעליו
גלים וקרשי עץ ואז שורפים את העצים.

00:22:46:08 00:22:50:07

למה שורפים אותו?
מה קורה לבוץ כששורפים אותו?

00:22:50:10 00:22:57:24

זה מחזק את החומר
וכן את כלי החרס שמייצרים מהבוץ,

00:22:58:02 00:23:02:20

כמו שבנפחות שורפים את הברזל כדי
לעבד אותו ולייצר ממנו צורות.

00:23:02:22 00:23:07:13

אחרת הכלי יהיה שביר ולא חזק.

00:23:07:17 00:23:15:16

אותו דבר גם כלי החרס, אם לא מכים
ושורפים, יהיה חלש ושביר.

00:23:15:23 00:23:23:15

לכן אתן שורפות אותו כדי שיהיה חזק!
-נכון. זה מחזק אותו.

00:23:23:18 00:23:31:04

העבודה לא קשה כל כך
כמו שזה נשמע לך מהסיפור.

00:23:31:16 00:23:35:11

לא, אבל יש הרבה שלבים.
- נכון, יש הרבה שלבים.

00:23:35:13 00:23:41:14

אבל למשל כשאת שורפת בוץ,
את שורפת הרבה בוץ שיכול להספיק לך

00:23:41:18 00:23:55:00

לשבוע עבודה ואף לחודש.
אחרי זה את מביאה בוץ אחר...

00:23:55:02 00:23:58:10

מאיפה את מביאה את הבוץ?
האם זה קרוב לבית?

00:23:58:14 00:24:01:19

לפעמים זה קרוב לבית
ולפעמים רחוק.

00:24:01:22 00:24:07:21

זה לא אותו עפר כל הזמן,
לכן תלוי מה מחפשים

00:24:07:24 00:24:15:05

לפעמים לוקחים עפר רגיל ליד הבית,
הופכים אותו לבוץ ושורפים.

00:24:15:10 00:24:17:15

צריך שלושה סוגי בוץ?

00:24:17:17 00:24:28:22

לא בהכרח. גם מאותו סוג בוץ
יוצא כלים חזקים או שבירים.

00:24:29:02 00:24:31:12

איך אפשר לדעת על זה?

00:24:31:15 00:24:39:02

רואים את זה בכלי שיוצרים. אם הוא

לא טוב, נוצרים בו שברים וסדקים.

00:24:39:07 00:24:47:16

אם הוא טוב, לא רואים סדקים אחרי שכלי החרס כבר מוכן, שורפים אותו.

00:24:47:21 00:24:50:10

יכול להיות שראית פעם כלי כזה.

00:24:50:13 00:25:03:22

רגע, התבלבלתי. נתחיל מההתחלה, איפה סוג עפר את מביאה?

00:25:04:00 00:25:13:07

איך את יודעת אם העפר הזה טוב או לא, ואיך אתן מביאות אותו עד לבית?

00:25:13:11 00:25:19:18

צריך סוג אחד של עפר או שיש סוגים שונים?

00:25:19:20 00:25:22:17

אני רוצה שתסבירי לי על זה מההתחלה.

00:25:22:20 00:25:31:13

בהתחלה לוקחים עפר מסוג מסוים, מערבבים, שורפים,

00:25:31:24 00:25:38:23

ובודקים אם זה טוב מספיק. אם לא יצא טוב, את מוותרת על העפר המסוים הזה.

00:25:39:03 00:25:56:02

מנסה סוג אחר. אם סוג אחד לא טוב, מחליפים לסוג אחר ומנסים.

00:25:56:06 00:25:58:22

אם לא תנסי, לא תדעי אם זה טוב או לא.

00:25:58:24 00:26:02:11

כל דבר אם לא תנסי אותו,
לא תדעי עליו כלום.

00:26:02:13 00:26:06:17

לפעמים אפשר לדעת
באמצעות ליקוק עם הלשון, לא?

00:26:06:18 00:26:11:17

נכון, יש גם כזה דבר.
- תסבירי לי את זה כי זה מעניין מאוד.

00:26:11:20 00:26:17:14

עם הלשון אפשר לדעת
אם זה טחון היטב או לא.

00:26:17:20 00:26:20:21

אם כשנוגעים עם הלשון
מרגישים שלא טחון היטב,

00:26:21:00 00:26:25:07

אז בוץ זה לא מתערבב
טוב עם אבנים טחונים.

00:26:25:18 00:26:28:08

כלומר? מה זה אומר?

00:26:28:11 00:26:34:03

אם כשנוגעת עם הלשון
ומרגישה שזה לא חלק,

00:26:34:06 00:26:38:17

אז זה אומר שלא יתערבב טוב
וכתוצאה מכך כלי החרס יהיה שביר.

00:26:38:19 00:26:46:02

צריך שיהיה עירבוב טוב
והכלי שיווצר יהיה חזק ולא שביר,

00:26:46:08 00:26:55:21

לכן כדאי לנסות מכל סוג ולבחור.
אחד יהיה טוב בעוד שהאחר יהיה לא טוב.

00:26:56:08 00:27:02:16
למשל, כדי לייצר סיר בישול,
כמה זמן לוקח?

00:27:02:19 00:27:09:06
משלב בחירת העפר
עד המוצר המוגמר.

00:27:09:10 00:27:15:15
כשאת מתחילה לייצר את לא מייצרת
רק מוצר אחד, אלא עושה הרבה.

00:27:15:17 00:27:21:24
אבל עד שאת מביאה
את חומרי הגלם לבית לוקח זמן.

00:27:22:01 00:27:24:01
כמה זמן לוקח?

00:27:24:09 00:27:28:18
את שורפת במשך יום אחד
ולמחרת מייצרת.

00:27:28:20 00:27:31:16
מתחילה למחרת
או אפילו בערב באותו יום.

00:27:31:19 00:27:43:22
אם האבנים שנשרפו כבר מוכנות,
מוציאים אותן מהחימום,

00:27:43:24 00:27:49:14
כשירד החום טוחנים אותן ויוצרים
מהן שניים או שלושה סירי בישול.

00:27:49:16 00:27:51:16
את טוחנת ומערבבת עם מים, נכון?

00:27:51:18 00:27:55:18

את שוברת את האבנים
לרסיסים וטוחנת אותן.

00:27:55:21 00:28:05:17

אחרי שאת טוחנת את האבנים,
מערבבת עם בוך ואז מייצרת כלים,

00:28:05:22 00:28:08:10

אבל זה לא אומר שזה כזה מסובך.

00:28:08:12 00:28:15:24

יש תהליך עבודה מסודר, בהתחלה
את שוברת לחתיכות את האבנים השרופות

00:28:16:01 00:28:25:01

ואחר כך טוחנת אותן. בצד את מערבבת
עפר שהבאת מהשטח עם מים ומכינה בוך.

00:28:25:07 00:28:29:11

העפר גם שרוף?

00:28:29:16 00:28:33:14

לא, את העפר מערבבים עם
האבנים השרופות,

00:28:33:18 00:28:37:18

את הבוך ואת האבנים הטחונות
מערבבת ומייצרת כלים.

00:28:37:24 00:28:41:08

בעצם בשביל כלי חרס
צריך שני סוגי עפר ומים?

00:28:41:10 00:28:45:12

כן, בדיוק.
- הבנתי! אחד שלא נשרף והשני שרוף.

00:28:45:14 00:28:49:24

נכון, שני סוגי בוץ,
אחד שרוף והאחר לא.

00:28:50:21 00:28:58:11
את הבוץ לא שמים על הרצפה,
יש כלי ייעודי לזה.

00:28:58:13 00:29:02:22
רק פלטת בישול מכינים על הרצפה.

00:29:03:00 00:29:06:19
אפשר להזיז את הכלי הייעודי
להחזקת הבוץ ממקום למקום.

00:29:06:22 00:29:10:24
אפשר להזיז אותו למקום
החשוף לשמש, במקרה הצורך.

00:29:11:02 00:29:13:18
יש כלים שלא חושפים לשמש.

00:29:14:01 00:29:16:18
איך אפשר להבדיל?
- אני יודעת להבדיל!

00:29:16:23 00:29:19:02
בסדר, אז תסבירי לי איך!

00:29:19:05 00:29:27:22
אם פעם אחת חשפת לשמש את הכלי והכלי
נשבר כתוצאה מכך, להבא תימנעי מכך.

00:29:27:24 00:29:33:02
את שמה אותו בתוך הבית,
רחוק מהשמש וכך יהיה בסדר.

00:29:33:04 00:29:36:14
לוקח לכלי (העשוי מבוץ)
יותר זמן להתייבש.

00:29:36:16 00:29:42:20

אחרי שהתייבש אפשר
להוציאו אל השמש.

00:29:42:21 00:29:49:19

פשוט אם החשיפה לשמש גרמת
לסדקים, בפעם הבאה לא חושפים.

00:29:50:06 00:29:53:01

כך יודעים בעצם.

00:29:53:03 00:29:56:24

למה זה קורה?
האם בגלל סוגי בוץ שונים?

00:29:57:02 00:30:00:24

יש בוץ טוב לעבודה
ויש פחות טוב לעבודה.

00:30:01:01 00:30:02:23

מה הסיבה לכך?

00:30:03:01 00:30:10:09

כי זה לא משתלב טוב עם האבן הטחונה.

00:30:10:13 00:30:16:23

כשאין שילוב טוב ביניהם,
הכלי שהכנת נסדק מעצמו.

00:30:18:02 00:30:27:08

כשחסר משהו, זה יכול לקרות למשל
כשהאבן אינה חזקה מספיק.

00:30:28:10 00:30:34:24

את כל זה אני יודעת מניסוי וטעייה.
אפשר גם ללמוד מאנשים אחרים.

00:30:35:03 00:30:38:12

יכולים להדריך אותך,
להראות לך לעשות כך או אחרת.

00:30:38:17 00:30:49:21
כשהתחנתני והלכתי ל"ווגרה", חמותי
בנתה כלי חרס, בצורות אליפסות.

00:30:49:24 00:30:54:18
זו לא צורה טובה. אני יודעת לייצר
כלים עם צורות מעניינות.

00:30:54:21 00:31:03:14
למדתי מהאימא החורגת.
בניתי לה כלים יפים עם צורות מיוחדות.

00:31:03:18 00:31:18:19
חמותי באה ונישקה את ידי.
צריך ידע ומיומנות. בכל מקום!

00:31:18:22 00:31:23:10
למשל בארץ אם לא תלמדי
לא תוכלי למצוא עבודה טובה.

00:31:23:12 00:31:28:05
אבל לא תוכלי לדעת מלכתחילה
אם הכלי יהיה שביר או לא, נכון?

00:31:28:07 00:31:42:02
כמו שאת לומדת ונבחנת על מה שלמדת,
אם לא עברת, תתכונני שוב לבחינה חוזרת,

00:31:42:06 00:31:44:23
אותו דבר גם כאן, אם לא יצא טוב,
מפיקים לקחים לפעם הבאה.

00:31:45:06 00:31:49:18
היה לך כלי מדידה כדי לדעת
איזו כמות לקחת מכל מרכיב?

00:31:49:23 00:31:53:16
מדדתי עם היד, עם האצבעות.

00:31:53:17 00:32:06:13
אם הערבוב חלק מדי, מוסיפים אבנים
טחונות, אם גס מדי מוסיפים מהבוץ.

00:32:06:16 00:32:11:20
לא היה כלי מדידה?
למשל, כמה כוסות מכל חלק?

00:32:11:22 00:32:17:21
לא, לא היינו עושים כך.
רק עם האצבעות.

00:32:18:22 00:32:22:12
בלי למדוד, בלי כלום!
- כן.

00:32:24:07 00:32:28:08
אתן עובדות ביחד
או שכל אחת עושה לבד?

00:32:28:12 00:32:36:15
כל אחת עושה לבד.
בנות מין סוג של סככה,

00:32:36:18 00:32:48:02
רחוק מהילדים, מהעזים ומהכבשים
כדי שלא ישברו את הכלים,

00:32:48:05 00:32:50:18
ושמות את הכלים מתחת לסככה.

00:32:50:20 00:32:54:06
כל אחת בסככה משלה
או שאת בסככה עם אחרת?

00:32:54:09 00:33:02:18
למשל אני ואת, אימא ובת, כל אחת עושה
כלים משלה אבל שמות באותו מקום.

00:33:02:22 00:33:06:02

אבל במשותף עם שכנות,
לא משתתפות בסככה.

00:33:06:04 00:33:09:08

דווקא יש תחרות בינינו.
- יש תחרות?

00:33:09:10 00:33:13:16

בטח! היינו מתחרות.
- מה את זוכרת מהתחרות?

00:33:14:14 00:33:21:10

היינו אומרות היא עשתה הרבה
ואני לא התקדמתי, עקפה אותי.

00:33:21:24 00:33:26:22

זה כבר היה, בזמן עבר!

00:33:27:03 00:33:29:24

הייתן הולכות ביחד כדי להביא עפר?

00:33:30:07 00:33:40:21

לפעמים הלכנו ביחד אבל כשהולכות
הרבה בנות ביחד, מתעכבים מאוד.

00:33:41:07 00:33:47:05

אם הולכים לבד חוזרים הביתה מהר,
כך שגם מסיימים לעבוד מהר.

00:33:47:08 00:33:56:09

לכן לפעמים הלכנו ביחד
ולפעמים הלכתי לבד והבאתי מהר.

00:33:56:10 00:34:02:18

לא מפחיד ללכת לבד?
- לא, לא מפחיד.

00:34:02:23 00:34:08:01

נכון שמעליבים, אבל מתמודדים עם זה.

00:34:08:03 00:34:10:17

מה זה אומר?
למה את מתכוונת?

00:34:11:15 00:34:16:06

בתקופות קודמות
אפילו בתקופה שאני זוכרת,

00:34:16:08 00:34:21:03

היו דורשים מאיתנו
לשלם בעבור העפר.

00:34:21:07 00:34:24:04

תסבירי לי על זה.

00:34:24:05 00:34:25:24

להסביר לך על זה?
- כן.

00:34:26:01 00:34:29:08

אולי עדיף שלא.
- לא, לא, תסבירי לי על זה.

00:34:30:01 00:34:38:10

לנו לא היו אדמות, היינו לוקחים עפר
מהאדמה של הנוצרים.

00:34:38:11 00:34:52:21

עושים איתם הסכם, לבנות להם כד ענק
ושהם יאפשרו לנו לקחת עפר.

00:34:54:00 00:34:59:19

אחרת צריך לשלם להם כסף
כדי לקחת עפר מאדמותיהם.

00:35:00:15 00:35:06:15

אם משלמים להם,
לא רק שהם לא מעליבים אותנו

00:35:06:17 00:35:10:08

אלא גם מגנים עלינו
ממעליבים אחרים.

00:35:10:10 00:35:11:23
זה דבר חשוב ולא דבר של מה בכך!

00:35:11:24 00:35:17:20
אחרי ש"דרג" עלה לשלטון,
כל זה הפסיק.

00:35:18:00 00:35:19:22
היה מוטו של השלטון, "מדיר לראשו"
(אדמה לכל מי שחפץ לעבד אותה).

00:35:19:23 00:35:24:14
יהודים שהייתה להם אדמה והיו מעבדים
ואנחנו שלא הייתה לנו אדמה,

00:35:24:17 00:35:26:19
והיינו לוקחים עפר מאדמת אחרים,
הפסיקו לדרוש מאתנו לשלם עבור זה.

00:35:26:21 00:35:32:23
את זוכרת מקרה כזה שקרה לך?

00:35:33:02 00:35:39:01
כן, אני זוכרת, ב"בלסה",
בתקופת היילה-סלאסה,

00:35:39:03 00:35:44:00
כשאספנו עפר,
רדפו אחרינו עם אבנים.

00:35:44:05 00:35:49:10
זרקנו את הכלים לאיסוף העפר
וברחנו מהמקום.

00:35:49:13 00:35:56:01
אני זוכרת את זה. כמה שפחדנו ונבהלנו,
חשבנו שהולכים לחתוך אותנו עם גרזן.

00:35:56:03 00:35:58:10

אני זוכרת את זה, לא אשכח את זה.

00:35:58:12 00:36:01:06

וחזרת לשם ביום אחר?

00:36:01:08 00:36:04:00

הלכנו למקום אחר, אין ברירה,
זו הפרנסה שלנו.

00:36:04:02 00:36:06:24

זו פרנסה!
צריכות לעבוד!

00:36:07:02 00:36:11:23

הלכנו למקום אחר.
כשלא אומרים כלום, לוקחים.

00:36:12:01 00:36:19:04

או שאנחנו נותנות מהכלים.
כך שלא יעשו לנו בעיות.

00:36:19:07 00:36:20:23

היו ימים כאלה.

00:36:21:01 00:36:23:16

כלומר, לפני שהשלטון
התחלף היו ימים קשים?

00:36:23:21 00:36:26:15

היו ימים מאוד קשים!
במיוחד ליהודים.

00:36:26:18 00:36:32:12

היה מאוד קשה!
- מה עוד את זוכרת?

00:36:32:18 00:36:48:09

מה עוד... מרגישה כאילו שזה קורה עכשיו,

פעם אחת באו אלינו בלילה להכות אותנו,

00:36:49:22 00:36:58:00
האישה של האיש שבא חלתה...
- איפה זה קרה? אצל דודה שלך?

00:36:58:02 00:37:04:05
לא, הייתי ב"בלסה".
כשהייתי אצל דודה שלי,

00:37:04:09 00:37:07:02
אנשים היו שואלים אותי,
איך הופכים לצבוע,

00:37:07:04 00:37:09:24
הייתי עונה להם יושבים על אדמה על
בליטה (ממנה לוקחים עפר לכדי חרס),

00:37:10:03 00:37:16:04
ועושים "פון" והופכים לצבועים.
אצל דודה שלי הייתי אומרת להם כך.

00:37:16:06 00:37:25:10
זה דבר קשה מאוד, אנחנו פשוטים
מנסים להחליק את זה.

00:37:25:12 00:37:33:23
היהודים עברו זמנים קשים. גם היום
באו אחרינו, ועושים לנו בעיות.

00:37:34:05 00:37:40:20
תמיד נחשבנו מסכנים ועניים.

00:37:40:24 00:37:43:12
תמשיכי בבקשה עם הסיפור מ"בלסה".
- בסדר.

00:37:43:16 00:37:51:15
הם באו אלינו, לאבא היה נשק,
תפס מחסה וישב עם נשק דרוך.

00:37:51:21 00:37:57:08
האיש דרש ממנו ללכת לביתו
ולבקש מאישתו סליחה, להסתובב סביבה.

00:37:57:10 00:38:04:01
מקרה כזה קרה גם לי.
אבל באותו יום באו להרוג אותנו.

00:38:04:06 00:38:07:12
האיש הסתובב ליד ביתכם?

00:38:07:14 00:38:12:14
לא. הוא רצה שאבא ילך לבית שלו,
לאישתו שיושבת ככה,

00:38:12:15 00:38:15:07
ויסתובב סביבה תוך כדי
שהוא אומר שסולח לה.

00:38:15:11 00:38:19:08
ראית מקרה כזה בעצמך?
- התחילו איתי על מקרה דומה.

00:38:19:11 00:38:25:22
אבל לא כולם רעים.
- אני מבינה, אל תדאגי על זה.

00:38:25:24 00:38:32:20
תמשיכי עם הסיפור שהתחלת מ"בלסה" ...
- זה מה שאני מספרת לך,

00:38:32:22 00:38:39:13
אמרו לאבא להסתובב סביב האישה, אבא
התנגד בתקיפות, היה חשש שיהרוג אותם.

00:38:39:18 00:38:45:06
כולנו בכינו באותו רגע,
נבהלנו מאוד.

00:38:45:09 00:38:49:22

האיש בא לבית שלכם ודרש ממנו כך?
-היו הרבה אנשים איתו. לא רק אחד.

00:38:50:00 00:38:55:21

אנחנו נבהלנו. ניסו לשכנע אותו
להגיד שהוא סולח לך אבל אבא התנגד.

00:38:55:24 00:39:01:16

הוא אמר שמעדיף לעזוב את המקום.
עזבנו את המקום ועברנו למקום אחר.

00:39:01:18 00:39:05:24

היה מאוד קשה!
- עזבתם את הבית?

00:39:06:01 00:39:12:12

כן! עזבנו את הבית. בכל פעם שקורה
מקרה דומה עוברים למקום אחר.

00:39:12:16 00:39:15:10

בכל פעם שאני נזכרת בזה היום,
אני נדהמת מזה.

00:39:15:13 00:39:30:21

פעם אחת כשילדתי את אווקה, ואת בני,
שנפטר, חברה טובה שלי,

00:39:30:22 00:39:41:11

שבעלי גם חבר טוב של בעלה, חלטה
ואני רבתי עם אבא והלכתי לבית שלה,

00:39:41:13 00:39:45:02

כלומר אבא היכה אותי, לכן הלכתי לשם,
גם כשהייתי אימא לשניים אבא היכה אותי.

00:39:45:05 00:39:52:22

הלכתי לבית של חברה שלי,
פתאום היא חלטה.

00:39:52:24 00:39:56:06

שאלו אותה מה קרה לה,
אבל היא לא יכלה לענות,

00:39:56:08 00:40:00:01

שכבה על ה"מדב"
(סוג של מיטה).

00:40:00:03 00:40:05:03

בעלה שאל אותה, אלמייהו, מה קרה?
הפעם ענתה ואמרה לו: "לא מרגישה טוב."

00:40:05:05 00:40:17:13

הביאו עור של בקר, שעובד לשמש כמזרן,
ושמו אותו עליה, קראו לשכנים,

00:40:17:16 00:40:22:13

אני נמצאת איתם, יושבת, ואז
שאלו אותה: "מי אכל אותך?"

00:40:22:17 00:40:25:07

ענתה: "אני".
- מי זה "אני"?

00:40:26:04 00:40:28:13

היא ענתה: זה אני!
- מי אתה?

00:40:28:23 00:40:32:24

עונה, מנהלו.
מנהלו, זו אני.

00:40:33:02 00:40:37:04

איפה ראית אותה?
- ליד האפר.

00:40:37:11 00:40:41:19

מה היא עשתה שם?
-כשהיא הלכה לשאוב מים מהבאר.

00:40:42:01 00:40:45:12
אז הבעל אמר לי, את לא חשובה
לי יותר מאישי,

00:40:45:15 00:40:48:12
לכן תסתובבי סביבה
ותגידי שאת סולחת לה.

00:40:48:14 00:40:52:24
אמרתי בסדר וקמתי להסתובב סביבה.
ברגע שקמתי ולפני שהתחלתי להסתובב,

00:40:53:01 00:41:02:01
הגיע אבא של הבעל, שאל אותי:
"מה קרה לך?" כי ראה שאני חיוורת.

00:41:02:03 00:41:07:04
אני שתקתי כי פחדתי ממנו,
חשבתי שירביץ לי.

00:41:07:08 00:41:12:02
הבעל ענה לו, אלמייהו חלטה
והיא צריכה להסתובב סביבה.

00:41:12:05 00:41:17:19
אז התעצבן ונתן סטירה חזקה
לבן שלו (בעלה של החולה),

00:41:17:21 00:41:23:01
ואמר לבנו, יפהייה כזאת תאכל
את האישה המכוערת שלך?

00:41:23:06 00:41:28:06
אז פתאום החולה הרגישה טוב.
הדיבוק עזב אותה.

00:41:28:08 00:41:38:11
הרגישה טוב. אני הצעירה בתקופה שלי
נחשפתי לזה, שלא לדבר על המבוגרים.

00:41:38:21 00:41:43:23

מה שהיום אוסרים להגיד:
"בודה אכל אותה/קייילה אכל אותה",

00:41:44:08 00:41:51:21

אני נחשפתי לזה.
- תמשיכי בבקשה, מה קרה בהמשך?

00:41:51:24 00:41:59:03

כלום לא עשו אחרי זה, עזבו את זה.
- נשארת אצלם אחרי המקרה? ישנת אצלם?

00:41:59:06 00:42:01:04

כן, נשארתי אצלם, ישנתי אצלם.
אבא שלו הוא שהרביץ לו,

00:42:01:07 00:42:05:22

אנחנו היהודים מאמינים שאלוהים
לא יזרוק אותנו בסופו של דבר.

00:42:05:24 00:42:10:11

תראי מה קרה, אבא שלו
היכה את בנו למעני.

00:42:10:13 00:42:13:17

היא חברה שלך?
- היא החברה הכי טובה שלי.

00:42:13:20 00:42:18:04

אחרי המקרה היא התביישה ממני,
ואני עזבתי את המקום.

00:42:18:07 00:42:21:00

הרי רבתי עם אבא שלי,
לכן עזבתי למקום אחר.

00:42:21:03 00:42:24:16

במקום החדש המשכתי לעשות כלי חרס.
עזבתי עם שני ילדיי.

00:42:24:18 00:42:31:12

לאן עברת?

- קוראים למקום "זוזמבה".

00:42:32:01 00:42:37:01

באיזה אזור זה?

- באותו אזור, אזור "בלסה".

00:42:37:03 00:42:40:14

עזבת לשם עם בעלך?

00:42:40:17 00:42:44:19

לא, התגרשתי מבעלי,

זה גם היה מקור הבעיות.

00:42:44:20 00:42:53:02

אחרי זה התפייסתי עם בעלי

ועברנו יחד ל"לב-ווחה".

00:42:53:06 00:43:00:07

עברנו ל"לב-ווחה" בשנת 1977

(לפי הספירה האתיופית).

00:43:00:13 00:43:03:24

כשהגענו ל"לב-ווחה", גילינו שאנשים

התחילו כבר במסע לעלות ארצה.

00:43:04:02 00:43:10:18

את זוכרת את המסע ל"לב-ווחה"?

איך הייתה הדרך לשם?

00:43:10:20 00:43:15:05

האם נסעתם או הלכתם ברגל?

- הלכנו ברגל.

00:43:15:07 00:43:16:22

תספרי לי איך היה.

00:43:16:24 00:43:27:21

לקחנו איתנו ארבעה חמורים שנשאו

גרעינים שקנינו ממכירת כלי חרס ואריגות,

00:43:27:23 00:43:33:04

בנוסף היה לנו קמחים
וכל מיני דברים שאנשים נתנו לנו.

00:43:33:15 00:43:43:20

היו לנו גם 50 ביר, זה היה
כמו מיליון ביר באותה תקופה.

00:43:43:22 00:43:48:02

החבאנו טוב את הכסף
כדי שלא ישדדו אותנו.

00:43:48:07 00:43:55:03

הגענו ל"לב-ווחה".
- כמה זמן הליכה זה היה?

00:43:55:04 00:44:01:10

הליכה של יום אחד. ישנו לילה בדרך,
במקום שנקרא "ווייבה".

00:44:01:12 00:44:09:01

איפה ישנתם?
- התארחנו בבתיים של אנשים בדרך.

00:44:09:04 00:44:12:13

נתנו לנו לישון סמוך לבית
שלהם, ישנו על קש.

00:44:12:16 00:44:16:17

האם היו שם אנשים שאתם מכירים?
- לא, לא היו.

00:44:16:20 00:44:21:13

לא התנגדו לארח אותכם?
- לא התנגדו.

00:44:21:15 00:44:25:16

בעלי שאלו: "מה שלומכם אנשים?"

- ענו: "השבח לאל".

00:44:25:18 00:44:29:17
הוא המשיך וביקש שיארחו אותנו בלילה
כי אנחנו הולכי רגל וירד החושך.

00:44:30:21 00:44:35:24
אמרו לנו: "תוכלו לישון כאן על הקש,
ותנו גם קש לחמורים שלכם."

00:44:36:03 00:44:44:20
אנשים היו לרוב מאוד נחמדים
כל עוד לא ידעו שאת יהודייה.

00:44:44:22 00:44:48:06
אם היו יודעים שאת יהודייה,
לא היו נותנים לך להתקרב לביתם,

00:44:48:08 00:44:54:01
פחדו שתאכלי את הילדים שלהם,
היו מעיפים אותך משם.

00:44:54:03 00:44:59:24
הולכי רגל שמבקשים להתארח בלילה,
נחשבים לאנשים שזקוקים לעזרה.

00:45:00:01 00:45:05:13
אומרים, שמענו אנשים בחוץ,
ייתכן שאלה הולכי רגל רעבים.

00:45:05:16 00:45:07:15
בעצם אתם ישנתם שם...

00:45:07:17 00:45:11:04
ישנו שם, קמנו לפנות בוקר
והמשכנו במסע.

00:45:11:06 00:45:15:08
כשהגענו ל"לב-ווחה",
הבנו שכל הצעירים כבר עזבו.

00:45:15:11 00:45:18:07
שאלנו לאן הלכו, ואמרו לנו
עזבו לסודן, כדי להגיע לישראל.

00:45:18:09 00:45:20:22
איזה קרובי משפחה
היו שם, למה עברתם לשם?

00:45:20:24 00:45:26:05
אימא של בעלי והאחיות
והאחים שלו היו שם,

00:45:26:07 00:45:29:08
בהתחלה היינו שם
ואחרי זה עברנו ל"בלסה".

00:45:29:12 00:45:37:06
בעלי גם חשב על מסע לסודן אבל אני
אמרתי לו שכדאי שלא ייסע.

00:45:37:09 00:45:44:07
ועדיף לגדל את הילדים שלנו ביחד,
היו שני ילדים, אחד שלו ואחד מבעלי הקודם.

00:45:45:03 00:45:58:19
אבל הוא התעקש ללכת. הוא הלך לסודן.
- כמה זמן אחרי שהגעתם הוא יצא לדרך?

00:45:59:20 00:46:06:23
את יודעת, בכפרים
לא סופרים זמן לפי חודשים,

00:46:06:24 00:46:15:07
יש כאלה שיודעים אבל אני לא ידעתי.
אני חושבת שהגענו לשם במאי,

00:46:15:18 00:46:24:06
והוא עזב אחרי חמישה חודשים.

00:46:24:08 00:46:31:22

לפני שנעבור למסע שלו,
כשהגעתם לשם, מי קיבל אתכם?

00:46:31:24 00:46:35:13

לאיזה בית נכנסתם?
- נכנסו לבית של אימא שלו.

00:46:35:16 00:46:39:16

הצטרפתם אליה?
- כן. גרנו איתם יחד.

00:46:39:18 00:46:44:15

אחרי זה בנינו בית משלנו.

00:46:44:17 00:46:49:12

בדיוק כשנכנסנו לבית החדש,
החברים שלו תיכננו לצאת למסע.

00:46:49:14 00:46:54:11

אותי הוא החזיר לבית של אימא שלי
עם שני ילדיי ועוד אחד בבטן בהריון,

00:46:54:15 00:46:56:04

ואז הוא יצא למסע לסודן עם חבריו.

00:46:56:06 00:46:59:00

החזיר אותך?
- כן, לבית של אימא שלי.

00:47:00:09 00:47:09:18

אבא שלי נשאר ב"בלסה", אימא שלי גרה
בגונדר, באמצע נמצא האזור שלו.

00:47:09:22 00:47:15:20

איפה שהוא גדל ובני המשפחה שלו גרים,
הוא לקח אותי ישר לביתה של אימא שלי.

00:47:15:22 00:47:19:20

זה רחוק?

- כן.

00:47:19:24 00:47:23:06

כמה זמן הליכה?
- הלכנו עד לשם במשך יום שלם.

00:47:23:08 00:47:25:15

והיית בהיריון!
- הייתי בהיריון.

00:47:25:17 00:47:28:22

לא רק בהיריון אלא
גם נשאתי תינוקת על הגב.

00:47:28:24 00:47:31:06

איך התמודדת עם ההליכה?

00:47:32:10 00:47:36:07

את פשוט לא מכירה את זה,
זה כלום בשבילנו.

00:47:36:10 00:47:47:01

אנחנו לא חולים, אלא בריאים וחזקים.
אני בהיריון, נושאת תינוקת,

00:47:47:04 00:47:51:16

ונושאת דברים בשתי הידיים
ולמרות זאת אני לא מתעייפת.

00:47:51:21 00:47:58:16

באתיופיה אנשים חזקים.
כאן אנחנו חלשים.

00:47:59:06 00:48:05:02

אחרי כמה זמן שלא ראית
את אימא שלך, חזרת אליה?

00:48:05:04 00:48:13:17

לא ראיתי אותה שלוש שנים,
אז הייתה אצלי לביקור.

00:48:15:13 00:48:23:07
הגענו לאימא שלי,
אמרתי לה שבעלי יחזור בקרוב,

00:48:23:18 00:48:29:06
היא הסכימה והתחלנו לגור ביחד.
התחלנו לעסוק בקדרות.

00:48:29:21 00:48:34:09
חיכינו שבעלי יחזור אך לשווא.
הוא לא חזר מסודן.

00:48:34:14 00:48:40:12
לפני שנמשיך עם זה,
יש נושא שדילגנו עליו.

00:48:40:15 00:48:45:06
איזה נושא?
- על נידה. ה"גוג'ו" לנידה.

00:48:47:17 00:49:04:07
"גוג'ו" לנידה, בעבר היינו קוראים
לזה כך. זה סימן ההיכר שלנו כיהודים.

00:49:05:02 00:49:14:16
עם כל ההאשמות שאוכלים אותם וכולי,
מה שהבדיל אותנו היה ה"גוג'ו" לנידה,

00:49:14:19 00:49:31:15
אלוהים לא נטש אותנו אף פעם, האמנו
בו באמת ובתמים והוא שמר עלינו מכל רע.

00:49:31:22 00:49:40:01
מה זה "גוג'ו" לנידה?
- זה בית לתקופת המחזור.

00:49:40:05 00:49:44:11
מי שבמחזור יושבת ב"גוג'ו"
במשך 7 ימים.

00:49:44:15 00:49:47:15

האם יש פירוש
למילים "מרגם גוג'ו"?

00:49:47:16 00:49:50:18

"מרגם", זה מקולל באמהרית.
- למה נקרא כך?

00:49:51:07 00:50:07:19

זה מקולל כי כשאדם וחווה נבראו,
אלוהים ציווה שלא יאכלו מעץ הדעת.

00:50:09:14 00:50:16:23

אם תאכלו ממנו, תהיו פיקחים
ותבינו שעירומים אתם ותתביישו.

00:50:17:01 00:50:25:04

על זה ירחיבו הקסים,
אני רק מספרת למה זו קללה,

00:50:25:07 00:50:37:09

אבל חווה לקחה מעץ הדעת ונתנה לאדם
לאכול, אדם אכל מהעץ ונהיה פיקח.

00:50:38:07 00:50:47:16

לפרי מעץ הדעת יש נוזל בצבע דם
שמטפטף מהפרי, אדם ראה זאת.

00:50:47:20 00:50:56:21

אלוהים גילה זאת ושאל את אדם
מה מעשיך, כי אדם הסתיר את גופו,

00:50:56:23 00:51:01:00

אלוהים שאל אותו, אכלת פרי מהעץ
שאסרתי עליך מלאכול?

00:51:01:15 00:51:06:00

אדם ענה, כן כי חווה, האישה שנתן לו,
נתנה לו לאכול מהפרי.

00:51:07:11 00:51:10:18
שאל את חווה למה עשתה זאת
למרות האיסור שאסר,

00:51:10:21 00:51:14:01
והיא ענתה כי הנחש הטעה אותה.

00:51:14:17 00:51:19:17
הוא קילל אותה כי למשך שבע שנים
יטפטף ממנה דם כמו מפרי עץ הדעת.

00:51:19:20 00:51:25:22
היא שאלה, במשך שבעה ימים? אלוהים
ענה לה, גם זה לא קל, אז 7 ימים.

00:51:26:23 00:51:34:23
היא קיבלה קללה.
הבנים יעברו ברית מילה.

00:51:35:00 00:51:40:13
איך קוראים לאדם הראשון שעבר מילה?
- יצחק.

00:51:41:00 00:51:48:22
נכון, אז הבנים עוברים ברית ביום
השביעי להיוולדם,

00:51:49:02 00:52:03:23
האישה יוצאת "ממרגם-גוג'ו", 80 יום
אחרי הלידה אם נולדה בת,

00:52:04:02 00:52:10:02
40 יום אם נולד בן. יוצאת אחרי
שהיא נקייה מכל סימני דם.

00:52:10:07 00:52:13:22
גם אם היא חולה מאוד,
היא תמות שם ולא תצא החוצה.

00:52:14:00 00:52:16:02
אלה דברים שאלוהים ציווה לעשות.

00:52:16:10 00:52:25:02
איך נראה מרגם גוג' מבפנים?
כמו שנקרא מרגם-קללה, זה לא מקום טוב.

00:52:25:05 00:52:31:18
זה מיועד להתאוששות. אין שם כלום,
אפילו אין משהו לישון עליו,

00:52:31:23 00:52:44:12
כדי לא לטמא דברים. מביאים עלים
מעצים, שמים על הרצפה ויושבים.

00:52:44:15 00:52:54:11
מעבירים כך את הזמן
עד שהדם מפסיק לטפטף.

00:52:54:13 00:52:58:18
יושבים על העלים כל היום?
- כן, כי אחרת הבגדים יתלכלכו.

00:52:58:21 00:53:12:02
אם הפסיק קצת, יוצאים לנהר
להתרחץ ולכבס את הבגדים.

00:53:12:06 00:53:14:02
אבל למחרת הם מתלכלכים שוב.

00:53:14:05 00:53:21:11
אפשר היה לתפור בגדים עבים שסופגים,
כמו בארץ, אבל אז אנשים לא חשבו טוב.

00:53:23:20 00:53:32:14
את יושבת כל היום...
- יושבת ומשחקת כל היום "גבטה",

00:53:32:20 00:53:36:23
למשל את מסיימת את העבודה שלך,

הבישולים, טחינת גרעינים וכולי.

00:53:36:24 00:53:40:14
ובאה לשחק איתי, כי אני לא עובדת,
יושבת במרגם.

00:53:40:16 00:53:44:08
אבל אסור לי להכנס למרגם, לא?
- נכון, את לא נכנסת,

00:53:44:10 00:53:51:08
יש חוט המסמן גבול עד לאן
אפשר להתקרב, את באה עד לשם,

00:53:51:11 00:53:58:24
מבאים לי אוכל עד לגבול
ומשם אני לוקחת, מביאים כל מני מאכלים.

00:53:59:07 00:54:05:04
קוראים לזה "דרמית"
כמו שאתם קוראים, מתנות.

00:54:05:18 00:54:11:23
לכל דבר יש שם. אומרים,
תיקחו "דרמית" לאישה שיושבת במרגם.

00:54:12:03 00:54:17:24
כך אוכלות שם. זה מאוד טעים.

00:54:18:02 00:54:23:24
למשל, אם לאישה שיושבת במרגם,
יש אירוע חתונה שצריכה להיות בו,

00:54:24:03 00:54:30:18
מה היא עושה במקרה כזה?
למשל אם הבת שלה מתחתנת,

00:54:30:20 00:54:35:23
האם היא תלך לחתונה?
- לא הולכת. היא במרגם!

00:54:36:00 00:54:42:23
הכללים באתיופיה מאוד קפדנים,
היא לא יכולה ללכת.

00:54:43:03 00:54:50:02
אם מישהו מת, למשל אימא, אבא או בנה?
מה עושה במקרה כזה עם ההלוויה?

00:54:50:05 00:54:54:06
היא תלך להלוויה, תהיה בצד,
לא תיכנס למרכז.

00:54:54:08 00:55:05:20
היא מתאבלת מהצד. גם הגופה זה
כמו מרגם, שמים אותה בחוץ עד הקבורה.

00:55:05:23 00:55:09:00
לא מכניסים גופה לבית
ולא שמים אותו על "מדב".

00:55:09:02 00:55:13:10
לא משאירים גופה בתוך הבית?
- לא, היא נשארת בחוץ.

00:55:14:06 00:55:21:15
גם הקוברים לא נכנסים לבית עד 7
ימים, לפי התורה, כתוב בתורה.

00:55:21:17 00:55:27:02
נשארים בחוץ עד משפריצים
על עצמם "מי-מנז".

00:55:27:05 00:55:36:23
שוחטים פרה אדומה,
שלא היה לה מגע עם זכרים,

00:55:37:02 00:55:57:00
שורפים את העור שלה,
אוספים את האפר,

00:55:57:03 00:56:05:10
מערבבים את האפר עם מים, קוראים לזה
"מי-מנז", ומשפריצים על האנשים,

00:56:05:12 00:56:10:10
ורק אז אפשר להיכנס לבית.
אי אפשר להיכנס בלי זה. כתוב בתורה.

00:56:10:12 00:56:15:20
אם נוצרת בעיה המצריכה לצאת מהמרגם,
האם היא יכולה לצאת וללכת?

00:56:15:23 00:56:23:03
האם קרה מקרה כזה בזמן שהיית במרגם?
מה תעשי, האם תצאי ותלכי?

00:56:23:07 00:56:27:11
כן, אבל הולכת במקום
שאנשים לא הולכים עליו.

00:56:27:12 00:56:29:10
מה זה אומר, מקום שאנשים
לא הולכים עליו?

00:56:29:12 00:56:32:03
כי את נחשבת טמאה ומקוללת.
- אבל איך היא הולכת?

00:56:32:05 00:56:34:15
כשאת אומרת מקום שאנשים
לא הולכים עליו, למה את מתכוונת?

00:56:34:17 00:56:44:04
למשל את יכולה לצעוד על אותו שביל
איתי אם מטפטף ממך דם.

00:56:44:07 00:56:50:11
גם לא יכולה לגעת בי. אם אין טפטוף
אפשר ללכת באותו שביל מבלי לגעת.

00:56:50:13 00:56:53:19

מי שבמרגם, היא מקוללת,
אסור לה לגעת באנשים.

00:56:53:23 00:56:58:15

כשמגיעים למקום המיועד,
עומדת בפינה, רחוק מאחרים.

00:56:58:18 00:57:00:18

את, שלא במרגם, מתערבבת עם אחרים.

00:57:00:24 00:57:03:09

אין ספוג או פדים,
כשאת הולכת, נכון?

00:57:03:12 00:57:07:24

אין, הולכת בלי. הדם יכול לטפטף.
- מה עושים במקרה כזה?

00:57:08:02 00:57:13:11

מתרחקים מאנשים
שלא ידרכו על הדם.

00:57:13:14 00:57:18:04

למשל כשאת הולכת בשביל ואם מטפטף,
את לא יכולה להמשיך ללכת בשביל.

00:57:18:06 00:57:30:04

המקום שטפטף עליו, אם זה עפר מרימה
אותו וזורקת ואם זה אבן הופכת אותה.

00:57:30:07 00:57:39:10

החוקים מאוד נוקשים. אלוהים ישמור
עליך אם תצייתי לחוקים ותאמיני בו.

00:57:39:13 00:57:43:20

אנחנו מצייתים לחוקים
ולמצוות שבתורה.

00:57:44:00 00:57:47:18
היום אנחנו התרחקנו מזה.

00:57:47:24 00:57:54:16
בתוך המרגם, כל אישה בתקופות כאלה,
נכנסת לשם עד שתסיים לטפטף?

00:57:54:18 00:57:57:11
נכון.
- איך שומרים על ניקיון המקום?

00:57:57:14 00:58:01:04
שלא יסריח ויעלה ריח רע,
אחרי שכולן משתמשות בו?

00:58:01:06 00:58:08:19
מטפטפת על עלים, בסוף לוקחת
את העלים ומעלה אותם באש.

00:58:11:10 00:58:17:20
ה"גוג'ו" זה לא באמת בית,
הרוח יכולה לעיף אותו בקלות.

00:58:18:09 00:58:21:18
יש איפה לישון שם?
- על עלים!

00:58:21:20 00:58:24:24
גם אישה שילדה?
- גם היא.

00:58:25:03 00:58:32:14
תסבירי על זה מה עושים במצבים שונים,
מה עושים בקיץ, בחורף?

00:58:33:12 00:58:40:01
בחורף, יורד גשם, דואגת שהמים לא
ייכנסו לאוזן התינוקת,

00:58:40:05 00:58:44:08

מגינה על התינוקת בגופי.
כשזה מסתיים חוזרת לבית.

00:58:44:13 00:58:48:06
באיזו עונה את ילדת,
האם היה חורף או קיץ?

00:58:48:10 00:59:00:20
את טדיה ילדתי באוגוסט,
סיימתי את המרגם בספטמבר.

00:59:00:23 00:59:06:03
היה גשם, אבל המרגם היה טוב,

00:59:06:08 00:59:13:08
כי יש כאלה שבונים את
המרגם בצורה טובה כמו בית רגיל.

00:59:13:18 00:59:18:17
ויש כאלה שבונים את המרגם
עם כיסוי מעלים, עם חורים למעלה.

00:59:18:20 00:59:21:02
כי לא אכפת להם
ולא מעניין אותם.

00:59:21:06 00:59:26:23
לכן מחפשת מרגם
שעשוי טוב וישנה שם.

00:59:26:24 00:59:36:03
איך היה המרגם שלך?
- כשילדתי את אווקה ב"בלסה",

00:59:36:17 00:59:41:23
המרגם לא היה סגור טוב מהצדדים,
אבל בסך הכול היה בסדר.

00:59:42:02 00:59:46:23
אני זוכרת שזה היה טוב.

אבא שלי בנה אותנו.

00:59:47:00 00:59:50:23

אני ואימא החורגת שלי
היינו בהיריון ביחד,

00:59:50:24 00:59:59:20

שתינו היינו באותו מרגם. הבאנו
חתיכות עץ ובנות מין מיטה,

00:59:59:23 01:00:05:02

בחורף השיטפון עובר תחתינו,
מתחת למיטה.

01:00:05:05 01:00:12:08

מלמעלה סגור היטב ולא נכנס גשם. אבל
השיטפון עובר מתחת לעצים שעליהם ישנו.

01:00:12:10 01:00:14:21

ככה גדלנו וגידלנו ילדים.

01:00:15:01 01:00:19:23

מכינים בגדים לתינוק?
- כן. תופרות לו מבדים.

01:00:20:08 01:00:27:24

זה לא כמו בארץ שקונים בחנות.
היה לנו טוב עם זה.

01:00:28:03 01:00:29:24

מכינים את הבגדים כבר לפני הלידה?

01:00:30:04 01:00:37:12

כן, מכינים לפני.
מעלינו שומר עליו האל.

01:00:37:17 01:00:43:12

מהסיפור שלך נשמע לי שללדת
ולהיות במרגם זה קשה מאוד.

01:00:43:15 01:00:45:17
זה מאוד קשה!

01:00:45:20 01:00:50:20
הנוצרים היו צוחקים על בעלים
יהודים והיו אומרים להם,

01:00:50:22 01:00:57:22
אישה שילדה, שמים אותה על מיטה נוחה
ומאכילים היטב, ולא זורקים אותה החוצה.

01:00:58:17 01:01:07:09
כך היו צוחקים עלינו כשבאו לבקר
אצלנו. היינו אומרים להם שזה מנהג.

01:01:07:11 01:01:16:08
מנהגים של אבותינו לא שוכחים.
אף פעם לא אומרים אולי הם צודקים.

01:01:16:11 01:01:22:12
בגלל ששמרנו על המנהג שלנו,
זכינו באדמת הקודש.

01:01:22:14 01:01:25:01
הנה אנחנו כאן!

01:01:38:05 01:01:51:17
מה הייתן עושות במשך 7 ימים,
כשהייתן יושבות במרגם?

01:01:51:22 01:01:58:21
מסתובבות בחוץ, הולכות לנחלים,
שוחות, את לא מרגישה את הזמן.

01:01:58:24 01:02:03:21
את לא יושבות רק ב"גוג'ו"?
- אנחנו לא נשארות סגורות שם.

01:02:03:24 01:02:07:05
תסבירי לי על זה, אני לא ידעתי.

- לא נשארות סגורות שם!

01:02:07:07 01:02:09:21

בואי אני אסביר לך.

01:02:10:02 01:02:15:02

למשל אם את הולכת לשם ופוגשת
כמה אנשים, את יושבת ומדברת איתם,

01:02:15:20 01:02:24:13

בלי נגיעות, בין אם זו אישה או גבר,
כמו שעכשיו אנחנו יושבות בלי לגעת.

01:02:24:20 01:02:29:16

כך אנחנו מנצלות את זמנם של
אחרים וחוזרות הביתה.

01:02:29:18 01:02:36:07

הולכת לנחל, כשהבנות מגיעות לשם,
אני מתחילה לדבר איתן ולא עוזבת אותן.

01:02:36:10 01:02:40:09

מייד כשהן מתקרבות אליי,
אני מתחילה לדבר ולדבר,

01:02:40:11 01:02:46:21

אחר כך חוזרת וישנה טוב.
- אז זה בסדר אם לא נשארים סגורים.

01:02:46:23 01:02:54:16

לא, לא מסתגרים! רק לא לגעת באנשים.
כי את מקוללת ואסור לך לגעת באחרים.

01:02:55:03 01:03:06:09

עד שהטפטוף יסתיים
ועד שאת טובלת במקווה.

01:03:06:13 01:03:12:05

תסבירי לי בבקשה על טקס הטבילה,
איך זה הולך? כמה פעמים טובלים?

01:03:12:09 01:03:14:23

מה המנהג?

01:03:15:03 01:03:23:21

המנהג הוא, אם כשאת נכנסת לים,
הבגד שעלייך צף מעל פני המים,

01:03:23:24 01:03:27:13

זה סימן שלא טבלת טוב.

01:03:28:04 01:03:38:04

מחזיקות את הבגד ככה ומכניסות
את הגוף למים בצורה אנכית.

01:03:38:14 01:03:49:04

לבנות ישראל אסור לעשות צמות
בשערות. אלוהים אוסר על זה.

01:03:49:07 01:03:52:13

למשל הצמות שאנחנו עושות,
אלוהים אוסר על זה.

01:03:52:18 01:04:03:12

כשמסיימת במרגם, וצריך לטבול
צריך לגלח את כל חלקי הגוף.

01:04:03:15 01:04:08:10

כך גם כשמתחתנים.

- באמת?

01:04:08:14 01:04:19:15

מתאפרים, שמים תכשיטים אבל חוקי
הדת היהודית הם מאוד מורכבים.

01:04:21:02 01:04:29:14

אסור לך לשים תכשיטים בצורת צלב.
למשל, כל הקעקועים הם אסורים.

01:04:29:21 01:04:33:08

אלוהים לא מרשה זאת.

01:04:33:18 01:04:38:24

אבל אנחנו, מפני שחיינו עם הנוצרים
הלכנו לפי מה שהם עושים,

01:04:39:00 01:04:45:24

לכן עשינו קעקועים כמוהם.
קיבלנו הרבה מכות על כך שעשינו את זה.

01:04:46:00 01:05:00:24

בואי נחזור לטבילה, אמרת
שצריך לגלח את השיער?

01:05:01:01 01:05:02:12

נכון.
- לפני הטבילה או אחרי?

01:05:02:14 01:05:04:18

לפני הטבילה.
- תסבירי בדיוק מה עושים.

01:05:05:03 01:05:11:18

בואי נעשה סדר:
אחרי שבעה ימי מרגם,

01:05:11:22 01:05:17:10

תסבירי לי מה השלבים הבאים.
- ביום השביעי לישיבה במרגם,

01:05:17:12 01:05:25:14

מישהי אחרת שיושבת במרגם,
מגלחת לך את השיערות,

01:05:25:17 01:05:30:20

את מכבסת את הבגדים שלך כדי שלא
תיכנסי לטבילה עם לכלוך, מתקלחת,

01:05:30:24 01:05:37:09

תולשת את השיערות במפשעה.

-האיך את תולשת אותן?

01:05:37:12 01:05:44:06
באמצעות שימוש באפר לריכוך הכאבים,
כי אלוהים לא אוהב את זה.

01:05:44:08 01:05:49:06
אם תיכנסי לים עם זה.
קוצצת ציפורנים.

01:05:49:09 01:05:51:19
איך קוצצים ציפורנים?

01:05:51:22 01:06:10:00
יש מכשיר מיועד לזה. אבל אנחנו
בדרך כלל קוצצים עם השיניים.

01:06:10:03 01:06:20:05
כמו כן משתמשים גם במכשיר.
אחרי כל זה נכנסים למים.

01:06:20:23 01:06:28:18
אחרי שהתגלחת, תלשת והתקלחת,
את הולכת למקווה המים.

01:06:28:24 01:06:37:10
נכון. את הולכת לקראת הערב,
שיהיה זמן גם לייבש את הבגדים.

01:06:37:14 01:06:43:15
בים את מכבסת
את הבגדים שלבשת במרגם,

01:06:43:19 01:06:47:04
אחרי זה את לובשת אותם ונכנסת,
ובסיום סוחטת את הבגדים.

01:06:47:05 01:06:59:04
יש ציווי כמה פעמים לטבול?
- כן, הטבילה היא פעם אחת.

01:06:59:08 01:07:06:02

אבל צריך לטבול טוב.
יש אנשים שטובלים כמה פעמים.

01:07:06:03 01:07:08:12

אני לא יודע עושים את זה.

01:07:08:14 01:07:16:16

אם טבלת פעם אחת כשכל הגוף בתוך
המים, זה מספיק, לא צריך יותר מזה.

01:07:16:17 01:07:22:04

יש כאלו שלא מתגלחות כי יש להן
מחלות שלא מאפשרות להוריד את השיערות,

01:07:22:07 01:07:29:09

אם רואים שיערות מחוץ למים, עליהן
לטבול שנית עד שכל הגוף בתוך המים.

01:07:29:12 01:07:35:09

יש מי שמשגיח מבחוץ.
- מי המשגיח?

01:07:35:12 01:07:41:19

למשל את באה לטבול ואני השכנה שלך,
אני באה לראות אותך טובלת.

01:07:41:21 01:07:45:21

מבקשת שמישהי תשגיח עליי
כשאני נכנסת לטבילה.

01:07:45:23 01:07:49:10

גם נוצריה יכולה
לבוא ולהשגיח.

01:07:49:12 01:07:53:21

אם לא טבלת טוב היא תגיד לך
כי הן מכירות את המנהג.

01:07:53:24 01:07:59:23

זהו, כך אנחנו עושות את זה.
- את מסיימת לטבול וחוזרת הביתה?

01:07:59:24 01:08:03:20

לא, שמה שם את הבגדים שלי לייבוש,
מחכה עד שיתייבשו.

01:08:03:23 01:08:12:09

אחרי שהתייבשו, חוזרת הביתה
ויושבת בכניסה לבית.

01:08:12:10 01:08:19:15

נכנסת הביתה אחרי שרואה
כוכבים בשמיים או אחרי שהחשיך,

01:08:19:16 01:08:25:09

זורקת אבן, אם לא מצליחה לראות אותה,
אז כבר חושך ואני נכנסת הביתה.

01:08:26:11 01:08:34:24

זהו נכנסת הביתה ומצטרפת לבעלך.
אם את גרושה, את מצטרפת לילדים שלך.

01:08:35:01 01:08:46:18

אמרת שיש כאלו שלא מתגלחות...
- שאסור להן להתגלח.

01:08:46:20 01:08:50:15

מי אלה, למה מותר
להן לא להתגלח?

01:08:52:12 01:08:57:03

זה נשכח עם הזמן אבל לפני כן
הייתה חובה להתגלח.

01:08:57:06 01:09:02:21

הנוצרים היו אומרים,
למה אתה נכנס למים מגולח כמו יהודי.

01:09:02:24 01:09:10:08

אומרים כך כשיהודי
ונוצרי מתבדחים. הרי גדלנו ביחד.

01:09:12:18 01:09:23:23

עם הזמן הפסיקו להתגלח, יוצאות ממרגם
לפני שמלאו 7 ימים, מייד כשהפסיק הטפטוף.

01:09:24:06 01:09:31:02

זה בא עם הקידמה,
ככל שלמדנו והתפתחנו.

01:09:31:04 01:09:35:02

אנשים שלמדו התחילו להגיד,
מה זה משנה כך או כך,

01:09:35:05 01:09:41:20

תסבירי לי על אלו שיש להן
מחלות והן לא מתגלחות.

01:09:41:23 01:09:48:13

האמת שזה לא כזה מעניין
ואין צורך לדבר על זה.

01:09:48:18 01:09:55:00

מתי עשית קעקועים?
את זוכרת את זה?

01:09:55:03 01:10:02:21

כן, אני זוכרת. זה היה כשילדתי
את אווקה, בני הבכור,

01:10:02:23 01:10:19:21

אימא שלי נתנה כד וכסף למי שתעשה לי
קעקועים וכך עשתה לי את זה.

01:10:20:01 01:10:26:02

התנגדתי לזה כי לא יכולתי
להתמודד עם הכאבים.

01:10:26:07 01:10:30:13
החזיקו אותי בכוח ועשו לי קעקועים.
- אבל למה היא רצתה שיהיה לך את זה?

01:10:30:15 01:10:35:03
בשביל יופי, זה נחשב יפה.
זו אופנה.

01:10:35:07 01:10:37:24
איך מקעקעים?

01:10:38:10 01:10:43:22
קושרים כמה מחטים ביחד,
ומתחילים לדקור אותך

01:10:45:01 01:10:47:08
רק לדקור עם מחט?

01:10:47:09 01:10:50:22
תוך כדי שמורחים
על המקום איזה חומר שחור.

01:10:50:24 01:10:54:24
מה זה החומר השחור?
- גוש עץ שרוף שלא הפך לאפר,

01:10:55:03 01:10:59:21
גם עושים עם החומר של הבטרייה.

01:11:00:11 01:11:07:10
כך עשו לי קעקוע.
- איך התמודדת עם הכאבים?

01:11:07:16 01:11:13:11
לא יכולתי להתמודד, לכן זה לא
יצא טוב כי זזתי מרוב הכאבים.

01:11:14:17 01:11:18:18
לא נתנו לך לשתות טלה (משקה חריף),
כדי שתוכלי להתמודד עם הכאבים?

01:11:18:20 01:11:23:24
אני לא אוהבת טלה. אני אוהבת
"דיפדיף" (החלק שממנו מכינים טלה).

01:11:24:02 01:11:27:00
לכן לא רציתי לשתות טלה,
הציעו לי בהתחלה.

01:11:27:02 01:11:29:12
האישה התחילה לדקור אותי
ואני צרחתי כמו משוגעת.

01:11:29:15 01:11:35:02
הייתה מקעקעת לי עד החזה אבל בסוף
היא עשתה לי רק עד סוף הצוואר.

01:11:35:04 01:11:39:17
גם זה לא מספיק טוב
כי הדקירה לא הייתה עמוקה.

01:11:39:20 01:11:45:23
אחרות עושות קעקוע אחרי ששותות
הרבה ערק או טלה וכבר שיכורות.

01:11:46:00 01:11:50:00
אבל אני לא אוהבת לשתות,
גם היום אני לא שותה טלה.

01:11:50:03 01:11:54:03
אני אוהבת "דיפדיף".

01:11:55:08 01:12:01:17
נדבר על החזרה שלך
לגונדר אצל אימא שלך.

01:12:01:19 01:12:07:14
הגענו לביתה של אימא שלי בגונדר,
פגשנו אותה שם.

01:12:09:04 01:12:17:24
בהתחלה אמר לי שהולכים לסודן
אבל אני הפנמתי את זה,

01:12:18:03 01:12:22:22
לא היה ברור אם הוא מתכוון
שגם אני אלך איתו,

01:12:22:24 01:12:26:07
וגם לא היה ברור אם זה ייצא לפועל.

01:12:26:09 01:12:35:01
בכל זאת אמרתי שאני לא הולכת כי
שמעתי שנשים בהריון מתו בדרך.

01:12:35:06 01:12:41:15
גם שאלתי אותו למה הוא בכלל חושב
על זה, היה נראה שוויתר.

01:12:41:17 01:12:49:16
אם הייתי יודעת אז שהוא
הולך לשם ולא חוזר,

01:12:49:20 01:12:54:15
ומשאיר אותי לבד עם שני ילדים
ובהריון ללא יכולת לעבוד ולהתפרנס,

01:12:55:14 01:12:59:18
לפחות הייתי מתחלקת איתו
שווה בשווה עם הכסף שהיה לו.

01:12:59:20 01:13:09:12
אבל אני לא ידעתי ולא עשיתי זאת.
בת דוד שלו אמרה לו ללכת איתה, ז"ל.

01:13:09:15 01:13:21:15
אנחנו חיכינו לו שיחזור אך לא חזר.
התינוק שבבטן נולד, תינוק בריא.

01:13:21:18 01:13:28:21

התחלתי לעסוק בייצור כלי חרס יחד עם
אימא, תודה לאל על יכולות האומנויות.

01:13:29:24 01:13:42:05
באמצע כל זה התרחש אירוע עצוב,
אחרי שסיימתי מרגם אחרי הלידה,

01:13:42:08 01:13:55:05
התחלתי כבר לעשות כלי חרס והבן שלי
הגדול אווקה היה שומר על העגלים,

01:13:55:07 01:14:01:03
במהלך העבודה בשטח,
הוא קיבל מכות מילד אחר,

01:14:01:04 01:14:11:13
אווקה חזר הביתה בבכי,
כששאלה אותו אימא שלי מה קרה לו,

01:14:11:15 01:14:16:22
הוא ענה שהילד הרביץ לו,
הוא נקב בשמו של הילד,

01:14:16:24 01:14:26:08
אימא שלי יצאה אל הילד והלכה אחריו,
הילד עלה לעץ גדול עם פירות אכילים,

01:14:26:10 01:14:40:01
ובדרך הכניס את היד שלו לחור בעץ
והכיש אותו נחש והוא מת מבקום.

01:14:40:06 01:14:51:22
כשעשו בירור מה קרה לילד, אמרו
שאישתו של איילנ',

01:14:51:24 01:15:00:02
היה דמות מוכרת ומכובדת, הבריחה אותו
ומת, אנשים התחילו להגיד שהיא אכלה אותו.

01:15:00:04 01:15:08:09

רצו להרוג אותי, את אימא ואת בני.
גם כך אנו מתפרנסים מעבודה קשה של כלי חרס.

01:15:08:14 01:15:14:05

לפני שתעברי לנושא אחר,
מה את זוכרת מזה שבאו להרוג אתכם?

01:15:14:08 01:15:16:20

זה מה שאני מספרת לך כעת.

01:15:16:24 01:15:24:01

את בני לקחנו לבית של אחרים
והסתרנו אותו בתוך "גוטה".

01:15:24:15 01:15:28:05

את זוכרת שבאו להרוג אתכם?
- לא באו אלינו הביתה. לא ראינו אותם.

01:15:28:08 01:15:29:23

אז ידעת משמועות?

01:15:30:00 01:15:33:05

רק שמועות. אומרים לנו,
עכשיו באו, עכשיו הלכו.

01:15:33:08 01:15:38:15

אנחנו כבר הסתתרנו ולא יוצאים החוצה.
אם יראו אותנו, יהרגו אותנו.

01:15:38:19 01:15:43:09

איך אתם יודעים שיהרגו אתכם
אם יראו אתכם? תסבירי לי את זה.

01:15:43:13 01:15:51:11

אנחנו יודעים שיהרגו אותנו
כי אפילו כשמישהו מהם חולה,

01:15:51:15 01:16:03:20

הנוצרים מאשימים אותנו שאכלנו אותו,
לכן הסתתרנו שלא יהרגו אותנו.

01:16:03:21 01:16:08:21

איפה הסתתרתם?
- בבית של אנשים אחרים.

01:16:08:24 01:16:13:16

אם יבואו לחפש אותנו שם,
ימצאו אותנו.

01:16:13:18 01:16:17:14

אנחנו כבר שבוע מתחבאים בלי לעשות
כלי חרס, אין פרנסה,

01:16:17:17 01:16:22:12

רק מקבלים מהם קצת אוכל.
- את עם שלושה ילדים!

01:16:22:14 01:16:24:16

אני עם שלושת ילדי!
ואימא שלי עם שני ילדים.

01:16:24:18 01:16:26:10

שבע נפשות בסך הכול.

01:16:26:13 01:16:32:19

עם כל הסבל הזה,
אנחנו מתקרבים למסע לגומוגופה.

01:16:32:22 01:16:37:15

מה אכלתם בתקופה הזו?
מי עזר לכם?

01:16:37:17 01:16:43:08

אנשים בשכונה היו מביאים לנו
קצת אוכל, חלקם מרק וזהו.

01:16:43:12 01:16:47:10

לכל אחד חסר אוכל באותה תקופה,
כל השכונה במחסור.

01:16:47:12 01:16:54:17
תנסי להיזכר בכל הפרטים,
מי המשפחה שהסכימה להסתיר אתכם?

01:16:54:20 01:17:01:02
האם זו הייתה שכונה של יהודים?
תספרי לי על כל זה.

01:17:01:10 01:17:05:13
זו הייתה שכונה של יהודים, הסתתרנו
בבית של קרובי משפחה מצד אבא שלי,

01:17:05:18 01:17:11:04
קרובת משפחה של אבא שלי לקחה
את הבן שלי והסתירה אותו אצלה.

01:17:11:08 01:17:23:03
אנחנו הסתגרנו בבית בלי אוכל.
תוך כדי מהרהרים על גורלנו,

01:17:23:06 01:17:41:00
אלוהים שומע אותנו, הגיע אחיה של
אימא שלי מגומוגופה, איש אמיד.

01:17:41:03 01:17:45:12
הוא בא כדי לקחת את אימא של
אישתו לגומוגופה, אישתו שלחה אותו.

01:17:45:14 01:17:52:00
היא גרה במרחק כמו מפה עד יבנה,
כשהוא הגיע לכאן גילה שאנחנו בצרות.

01:17:52:02 01:17:56:13
הוא בא במטרה לקחת
את אימא של אשתו לגומוגופה.

01:17:56:24 01:18:07:04
כשהוא בא במקרה לבקר את אחותו,
גילה שאנחנו בצרות,

01:18:07:08 01:18:12:00
הילד הפסיק לשמור על עגלים
ולא נוכל לקבל חלב,

01:18:12:07 01:18:18:17
לא נוכל לעסוק בייצור כלי חרס
כי יהרגו אותנו,

01:18:18:20 01:18:21:22
כשאנחנו עם הצרות שלנו,
דוד שלי הגיע.

01:18:21:24 01:18:25:08
הוא שאל מה קרה לכם?
סיפרנו לו את הסיפור.

01:18:25:10 01:18:28:09
בלילה קמנו ויצאנו לכיוון גומוגופה.

01:18:28:13 01:18:31:24
אמרת שזו הייתה תקופת רעב?
- כן.

01:18:32:01 01:18:34:05
מה היה באותה תקופה?

01:18:34:07 01:18:40:22
- זו הייתה סוף שנת 1976 ותחילת 1977
חודש ספטמבר (חודש ראשון באתיופיה),

01:18:42:08 01:18:46:06
1977 הייתה שנה קשה,
- היו בצורות קשה בשנה זו?

01:18:46:08 01:18:51:14
לא בצורות, פשוט אנשים עזבו,
מכרו את היבול שלהם ועזבו.

01:18:51:16 01:18:56:15
כל היהודים זזו ונעו,

הייתה בהלה גדולה.

01:18:56:19 01:19:02:17

בתקופה זו היה רעב גדול.
העבודות לא הספיקו כדי להתפרנס.

01:19:02:20 01:19:12:24

לא אשכח את התקופה הזו.
זה הקושי הגדול שלי.

01:19:13:02 01:19:22:17

כל בעיה וקושי שמתרחשות בילדותנו נשכחות,
אבל הקושי הזה היה כשהיו לי 3 ילדים.

01:19:22:23 01:19:34:10

חודש ומשהו אחרי הלידה,
יצאתי למסע כשאני כולי רועדת

01:19:34:12 01:19:41:13

אחרי הליכה של יום שלם,
עלינו על תחבורה.

01:19:41:16 01:19:45:07

היו לכם בגדים?
היה לכם משהו איתכם במסע?

01:19:45:09 01:19:49:20

לא, לא היה לנו כלום.
מה יכולנו לקחת? לא היה לנו כלום.

01:19:50:01 01:19:54:01

מכרנו כל דבר קטן שהיה לנו.

01:19:54:02 01:19:57:16

היה קר באותם ימים?
זה היה בספטמבר, נכון?

01:19:57:19 01:20:09:04

היה בסדר, לא קר מדי.
- לא ירד עליכם גשם בדרך?

01:20:09:07 01:20:11:01
לא, לא ירד גשם.

01:20:11:04 01:20:15:08
אחרי יום הליכה הגיענו למקום שנקרא
"קוגה", שם עלינו לאוטובוס.

01:20:15:20 01:20:23:09
והגענו, אם אינני טועה, לדברה-זית.

01:20:23:14 01:20:26:24
מה הילדים אכלו בדרך?
מה נתת להם לאכול?

01:20:27:03 01:20:39:22
בדרך דוד שלי כבר קנה לנו.
גם קנה קמח והכנו לחם לדרך.

01:20:40:03 01:20:45:13
זהו כבר עברנו את הימים הקשים.
אלוהים שמע תפילותינו.

01:20:45:15 01:20:54:03
הנה בני, אווקה, ניצל ממוות,
כשילדתי את טדילו.

01:20:54:04 01:20:56:20
בסוף הגענו לשם (גומוגופה).

01:20:56:22 01:21:02:04
לפני שנמשיך, אני רוצה שתסבירי
לי על מנהגים מסוימים.

01:21:02:07 01:21:09:15
הילד נהרג לא בכונה
וזו הייתה טעות...

01:21:09:19 01:21:16:03
לא, לא היה בטעות, אם לא היה

מכניס יד לחור לא היה נעקץ.

01:21:16:07 01:21:19:01

זה ציווי מלמעלה.

- המוות לא קשור אליכם.

01:21:19:08 01:21:28:12

אלוהים אומר שלא הורג ללא סיבה,

הוא אומר: "כשאני הורג לא משאיר סימן".

01:21:28:16 01:21:36:07

אבל לבריות שלי אתן אתגרים ומבחנים.

לכן הילד הזה מת בציווי מלמעלה.

01:21:36:09 01:21:42:24

אנחנו לא הרגנו את הילד.

- אבל הם היו הורגים אתכם בגלל זה?

01:21:43:02 01:21:49:20

בוודאי! היו הורגים אותנו. על ילד

אחד רצו להרוג שלושה, אימא, אותי ובני.

01:21:49:22 01:22:02:08

אחר כך בעלה של אימא שלי, חתך את

החור שבעץ והוציא את הנחש,

01:22:02:10 01:22:11:13

כשיצא ירה בו כדור והרג אותו.

קברו את הילד ואת הנחש זה לצד זה.

01:22:11:19 01:22:14:24

למה קברו גם את הנחש?

01:22:15:03 01:22:25:06

לא יודעת, כנראה שמבחינתם הרגו

את ה"בודה" הבן אדם שהרג את הילד.

01:22:25:12 01:22:27:12

אבל אתם הייתם צריכים לעזוב בגלל זה.

01:22:27:14 01:22:31:19
מבחינתם, כיוון שאנחנו נעלמנו,
הנחש זה אנחנו.

01:22:31:21 01:22:37:05
כך הם מאמינים.
לפי האמונה שלהם, הנחש זה אנחנו.

01:22:37:09 01:22:42:16
קברו אותנו מבחינתם.
זהו, כך הם האמינו.

01:22:42:18 01:22:51:08
בן אדם משיג את מה שהאמין בו.
ככה זה.

01:22:51:10 01:22:53:16
כמה זמן הלכתם...

01:22:53:18 01:23:00:03
הלכנו יום אחד שלם,
לארבע מינצ', נסענו ברכב.

01:23:00:06 01:23:12:23
מ"קוגה" ל"דברה-זית"
או "ששמנה" נסענו באוטובוס

01:23:12:24 01:23:29:00
במשך יום שלם,
הכבישים לא היו מסודרים.

01:23:29:05 01:23:33:16
איך התמודדת עם ההליכה?
הרי את ילדת באותה תקופה?

01:23:33:17 01:23:38:18
אז הייתי מאוד חזקה, שם אנשים
בריאים ולא מתעייפים,

01:23:38:22 01:23:44:06

אם זה היה היום, הייתי מתפרקת.
אז לא הרגשתי את ההליכה.

01:23:44:09 01:23:51:24
כך הגענו לגומוגופה. כל עוד
אנחנו אוכלים, אין לנו בעיה.

01:23:52:02 01:23:56:18
במסע היינו אימא שלי עם שני ילדיה,
ואני עם שלושה.

01:23:56:20 01:24:02:01
כשהגענו לאדיס אבבה, דוד שלי
מכר את המכנסיים שלו.

01:24:02:03 01:24:04:13
מה זאת אומרת, מכר את המכנסיים שלו?

01:24:04:15 01:24:09:00
כי חסר לנו כסף. מכר את
המכנסיים, את השעון.

01:24:09:02 01:24:13:23
היינו יותר מדי אנשים
לשלם עבור נסיעות, אוכל,

01:24:14:02 01:24:22:00
אבל עדיין היה לנו כסף. הוא נתן
לאימא שלי 300 ביר ליתר ביטחון.

01:24:22:06 01:24:28:14
אי אפשר לדעת מה יקרה בדרך.
לכן נתן לה את הכסף שתשמור אצלה.

01:24:28:17 01:24:35:16
לבסוף הגענו לגומוגופה.
אכלנו ושתינו בדרך והגענו.

01:24:35:20 01:24:41:18
מה את זוכרת כשהגעתם לשם? הרי אתם

לא תכננתם להגיע לשם, יצאתם פתאום.

01:24:41:23 01:24:50:00

אישתו בכתה. הלכה מאחורי הבית ובכתה.
הייתה עצובה כי הוא הביא את כל המשפחה שלו,

01:24:50:04 01:24:54:23

ולא הביא את אימא שלה.
- הוא לא לקח את אימא שלה?

01:24:54:24 01:24:59:18

אמרתי לך כבר מלכתחילה שאלוהים הביא
לנו אותו בתואנה שהוא לוקח אותה.

01:24:59:21 01:25:04:04

אימא שלה לא רצתה ללכת,
לכן הוא לקח רק אותנו.

01:25:04:07 01:25:09:21

גם אותנו לא חשב לקחת, פשוט
ראה שאנחנו בצרות לכן לקח אותנו.

01:25:10:01 01:25:14:04

התחלנו לעשות כלי חרס ולהתפרנס.

01:25:14:10 01:25:21:01

גרתם איתם, עם הדוד?
- היה לו עוד בית, נתן לנו אותו.

01:25:21:04 01:25:25:00

אני ואימא גרנו בבית שנתן לנו
והתחלנו לעשות כלי חרס.

01:25:25:04 01:25:31:09

כך חיינו בשלום במקום החדש.
את אווקה נתתי לדוד שלי שישמור על פרות.

01:25:33:13 01:25:36:22

גרתם קרוב אחד לשנייה?
- כן, קרוב מאוד.

01:25:37:12 01:25:44:17
לדוד שלי נולדו רק בנות
לכן אווקה היה רועה הצאן שלו.

01:25:45:01 01:25:55:01
דוד שלי רצה להגיע לקניה
כדי להגיע לארץ.

01:25:55:03 01:26:00:08
בסוף הלך לקניה, בדרך נתפס
ונכנס לכלא. והוכה!

01:26:01:22 01:26:09:03
היו איתו הילדים שלו ואימא שלי,
אחרי המאסר שלו אימא חזרה אלינו.

01:26:10:04 01:26:16:11
איך היו החיים שם? האוכלוסייה שם?
- החיים היו בסדר גמור.

01:26:16:13 01:26:20:02
האם זה שונה?
הרי זה רחוק מאוד ממקום מולדתך.

01:26:20:04 01:26:28:07
המקום היה מדהים, זה כמו הארץ.
- כלומר?

01:26:28:10 01:26:37:24
למשל, עצי הקפה גדלים שם,
התפוזים. הכול כמו בארץ.

01:26:39:06 01:26:48:09
בכל מקום את רואה דשא ירוק,
כל האזור ירוק ויפה.

01:26:49:07 01:26:55:00
איך האנשים שם?
- אנשים שם מאוד נחמדים.

01:26:55:04 01:27:08:02

היו שם מיסיונרים. אומרים שבעבר היה קרב בין היהודים למיסיונים שרצו לנצר אותם.

01:27:08:05 01:27:17:02

התנגדו בכל תוקף, בנו להם בתי כנסת וחיו כיהודים. אנו הצטרפנו לקבוצה הזו.

01:27:17:15 01:27:24:07

איך היו הנוצרים שם?
- לא היו שם הרבה נוצרים.

01:27:24:24 01:27:30:24

היו שם שומרי שבת.
- רק יהודים?

01:27:31:02 01:27:32:24

לא, לא.
- אז מה הם?

01:27:33:05 01:27:37:16

קוראים להם מיסיונרים.
- מי אלה?

01:27:38:11 01:27:44:03

הם מאמינים בישו (יהודים משיחים)
הם לא מאמינים במרים הבתולה.

01:27:44:08 01:27:47:16

התושבים שם כולם כאלה?
- כן.

01:27:48:11 01:27:53:06

הם אוכלים את מה שיהודי שחט בעוד שאנו לא אוכלים את שלהם.

01:27:53:10 01:27:57:09

כדי שאנחנו נאכל איתם,
הם מבקשים מאיתנו לשחוט בשבילם.

01:27:57:10 01:28:00:20
הולכים המבוגרים היהודים
ושוחטים להם.

01:28:00:23 01:28:02:22
היו אנשים טובים.

01:28:06:14 01:28:18:13
אחזיר אותך קצת אחורה, למשל, במקרה
של המוות של הילד, לא היה חוק?

01:28:18:20 01:28:21:08
לא יכולתם ללכת למשטרה?

01:28:21:10 01:28:33:01
זה לא עובד.
היו מקרה רצח בתקופות קודמות.

01:28:33:03 01:28:35:01
מה זאת אומרת?

01:28:35:03 01:28:45:10
למשל כשבאים להרוג בטענה שהיהודי
אכל מישהו, היהודי היה יורה בנוצרים,

01:28:45:12 01:28:49:12
ואחרי שהוא הורג, הוא עוזב
את המקום ועובר למקום אחר.

01:28:49:18 01:28:52:04
אין חוקים?
- אין.

01:28:52:12 01:28:57:11
גם כשהולכים לבית משפט, אומרים לך
שגם אתם תפסיקו לאכול אנשים.

01:28:59:08 01:29:06:24
השם הרע הזה כלפינו,

כתוב איפשהו...

01:29:08:05 01:29:32:13
למשל בסיפור עשיו ויעקב, עשיו היה
אהוב על אביו,

01:29:33:06 01:29:50:05
הוא היה צייד שמביא בשר, לעומת זאת
יעקב היה אהוב על אמו,

01:29:50:08 01:30:02:03
היה עוזר לה בבית. כשאביהם הזקן עמד
למות, היא שלחה את יעקב לקבל ברכות מאביו.

01:30:02:05 01:30:09:10
אמו הדביקה שערות כבש על גוף יעקב.

01:30:09:12 01:30:15:09
כשהוא הגיע אל אביו ושאל לשלמו,
אביו שאל מי זה, ענה שזה עשיו,

01:30:15:14 01:30:21:00
אביו אמר, לא נראה לי,
אתה נשמע לי כמו יעקב,

01:30:21:09 01:30:41:11
יעקב התעקש ואמר שהוא עשיו. אביו
בירך אותו, שיהיה חרוץ ויעבד קשה,

01:30:41:13 01:30:52:10
שישלוט בעולם, האדמה תהיה
עם הרבה קוצים, יהיו בה מכשולים.

01:30:52:12 01:31:03:20
אמר לו גם שיהיה לו שם שלא יישכח.
זו בעצם קללה.

01:31:04:00 01:31:07:08
השם שלא נשכח הוא שאנשים
מאשימים אותנו באכילת אדם.

01:31:07:11 01:31:11:12
זו הייתה הקללה בין כל הברכות.

01:31:15:02 01:31:19:21
לכן זה היה מאז ומתמיד.

01:31:20:02 01:31:25:20
זה לא שאנחנו אכלנו בני אדם,
זה פשוט שם רע שאלוהים נתן לנו.

01:31:26:08 01:31:31:24
תזכרי את זה תמיד!
ייתכן שגם קסים סיפרו זאת.

01:31:32:02 01:31:35:00
את מסבירה את זה יפה מאוד.

01:31:35:04 01:31:44:14
בין אם אכלנו או לאו,
זו קללה שדבקה בנו מקדמת דנא.

01:31:44:17 01:31:48:00
זו קללה שהטיל אלוהים על בני ישראל.

01:31:50:20 01:31:56:06
אמרת שאין חוק שיטפל בעניין מות
הילד. זקני המקום לא יכולים לעזור?

01:31:56:10 01:32:01:24
גם הם אומרים, למה אתם אוכלים?
אתם היהודים למה אוכלים אנשים?

01:32:02:01 01:32:05:09
לכן הם לא מיישבים את המחלוקת.

01:32:05:11 01:32:10:11
גם אם הם מיישבים את הסכסוך,
מיד לאחר מכן מפרים את ההסכם.

01:32:10:19 01:32:15:08
כי זו קללה מהשמיים.

01:32:17:02 01:32:26:14
כמה זמן גרת בגומוגופה?
- כמה זמן... 6 או 7 שנים.

01:32:28:09 01:32:35:24
הייתם מפחדים גם שם שמא
האנשים משם יבואו להרוג אתכם?

01:32:36:09 01:32:41:19
לא, לא היו לנו חששות לגבי זה.
השם הרע נשאר בצפון אתיופיה,

01:32:41:22 01:32:48:24
בגומוגופה היה לנו כבוד.
היו מפחדים מאיתנו.

01:32:49:07 01:32:53:10
למה היו מפחדים מכם?
- כי רואים שיש לנו כוח,

01:32:53:21 01:32:58:18
כל האנשים באו מאזורים שונים,
אין את השם הרע שהיה לנו.

01:32:58:22 01:33:02:16
מה זה אומר שרואים
בנו שיש לנו כוח?

01:33:02:20 01:33:10:10
כי אנחנו מאמינים באלוהים,
אנחנו לא מאמינים בכנסיות,

01:33:11:02 01:33:15:20
הם גם שומרים שבת,

01:33:15:23 01:33:20:06
הם רוצים להיות כמונו,

מלבד זה שמכינים "בונה" בשבת.

01:33:20:11 01:33:27:17
לא עובדים בשבת, מסדרים מראש בשישי,
לובשים בגדים חגיגיים בשבת,

01:33:27:24 01:33:37:03
מנסים להיות כמונו רק שמכינים קפה
בשבת. יום השבת זה יום המפגשים שלהם.

01:33:37:09 01:33:40:14
אנחנו לא עוסקים בשום עבודה בשבת,
אפילו לא שמים רצועת בד על המותניים.

01:33:40:19 01:33:42:21
למה מסירות את רצועת הבד מהמותניים?

01:33:42:24 01:33:49:03
כי זה היום שאלוהים ציווה שיהיה
יום מנוחה מכל מלאכה לכל אדם.

01:33:49:06 01:33:57:24
אלוהים ברא את העולם
במשך שישה ימים ושבת ביום השביעי.

01:33:58:02 01:34:05:13
לכן זה יום המנוחה שלנו.
הולכים לפי זה.

01:34:07:07 01:34:14:06
בא לך לרקוד?
- לא, הגוף שלי תפוס ומנסה לשחרר את זה.

01:34:15:21 01:34:29:20
איך את מראה את אהבתך לילדים שלך?
האם מבטאים זאת במילים או במעשים?

01:34:29:22 01:34:33:06
איך נוהגים? אומרים אני אוהבת אותך?

01:34:33:08 01:34:39:24

אמרים, אני אוהבת אותך,
כפרה עליך ונותנת חיבוקים.

01:34:40:01 01:34:45:14

מראים גם במעשים.
יש מישהו שלא אוהב את הילדים שלו?

01:34:45:18 01:34:48:13

לא יודעת, לא נראה לי.
- גם לי לא נראה!

01:34:48:16 01:34:53:24

לא, לא, לא לזה התכוונתי.
- אבל אין כמו הילד הבכור.

01:34:59:07 01:35:03:24

השאלה שלך איך מבטאים
אהבה, הזכירה לי משהו.

01:35:06:06 01:35:13:11

כשאת אוהבת את הבן שלך והוא מחזיר
לך אהבה, את מוכנה למסור את נפשך למענו,

01:35:14:13 01:35:24:21

זה כמו שחבר שאת הכי אוהבת
לא יוצא מהראש שלך אף פעם,

01:35:24:24 01:35:30:07

אותו דבר גם האהבה לילדים שלך.

01:35:30:10 01:35:40:06

הבן הבכור זה כמו הגבר
הראשון שבאת איתו במגע,

01:35:40:09 01:35:50:16

לא נשכח ממך כי הוא זה שלימד אותך
משהו שלא הכרת בעבר,

01:35:50:18 01:35:55:23

גם הבן הראשון הוא הראשון שלימד
אותך מה זה לידה ומה זה להיות אימא.

01:35:56:01 01:36:06:11
אני שומעת מאנשים שאומרים שיש אהבה
גם למטה, אבל לי אין. ילדתי 7 ילדים,

01:36:06:14 01:36:13:06
אחד מהם נפטר. אוהבת את כולם,
גם את הבן שנפטר אהבתי אותו מאוד.

01:36:13:08 01:36:23:22
אבל הוא נפטר כבר ואני שכחתי ממנו.
אבל לבן הבכור יש לי רגשות מיוחדות.

01:36:24:05 01:36:32:09
נכון שאימא לא אומרת שהבן הזה
הוא טוב והשני פחות טוב,

01:36:32:11 01:36:39:17
אבל לבן הבכור יותר נקשרים רגשית.

01:36:39:22 01:36:46:03
במה את הכי נזכרת מהחיים באתיופיה?

01:36:47:02 01:36:52:10
אני נזכרת בעיקר באיסוף היבול
ובתקופת הקציר,

01:36:52:19 01:37:00:24
למשל שאנשים באים
לעבוד ביחד בשדה שלך,

01:37:01:04 01:37:09:02
ואת מכינה את הכול בבית שאחרי
העבודה באים לשם, צוחקים ונהנים.

01:37:09:05 01:37:13:11
ששותים ואוכלים ביחד
עם הרבה צחוקים.

01:37:13:14 01:37:16:06

אני נזכרת בזה הרבה.

01:37:17:01 01:37:21:13

וגם אני נזכרת בשירים שהיינו שרים תוך כדי ניכוש עשבים.

01:37:21:16 01:37:29:05

עושים עם הידיים כך. מנכשים שורות שורות, לשורה קוראים "אממו".

01:37:29:08 01:37:33:10

אני נזכרת גם בזה.

הרבה מאוד!

01:37:33:18 01:37:40:05

אני גם נזכרת בזה שקוצרים את היבול, שעבדתי עם הבנים וקצרתי את היבול כך,

01:37:40:07 01:37:43:11

ושמתי על הריצפה

בצורה כזאת את מה שקצרתי.

01:37:43:15 01:37:48:04

אבל היום גופי כולו תפוס ואני לא מצליחה להזיז אותו.

01:37:48:07 01:37:51:07

זה המצב!